

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1178

14. STUDENOGA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Šokačka rič u Monoštoru

Pamćenje govora

SADRŽAJ

5

Novoizgrađeni objekt
u Tavankutu i dalje zatvoren

**Djeca bez vrtića,
vrtić bez djece**

10

U Hrvatskoj vraćen obavezni
vojni rok, u Srbiji najavljen

**Dvojni državljani
između dva zakona**

12

Mirko Ćurić, dobitnik nagrade
Balint Vujkov Dida za 2024. godinu

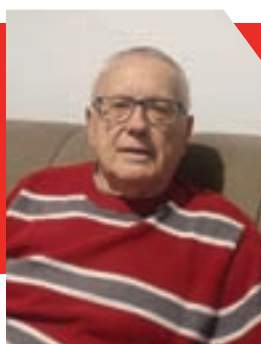
**Motiv da se zajednička
priča nastavi**

22

Tomislav Dražić, voditelj prvog
Dnevnika Radio-televizije Vojvodina

**»Dobro veče, ovo je
Televizija Novi Sad...«**

26

Jesenska akcija borbe
protiv glodavaca
**Nevidljivi neprijatelji
ozimih usjeva**

33

Nova knjiga: *Zapisi Stevana Ilijevića
iz Boke*

Oživljeni duh Boke

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Divanimo?

U svijetu trenutačno ima između 6.800 i 6.900 živih jezika.

Prema podacima UNESCO-a, od sredine prošlog stoljeća do danas izumrlo je više od 200 jezika. U lingvističkom smislu izumrli jezik značilo bi da više nema aktivnih govornika tog jezika.

Još gore je s govorima, koji su ograničeni na još manji prostor, na manju grupu govornika, što znači da brže gube svoje govornike, lakše se utapaju u većinski jezik i brže nestaju.

Zato su neprocjenjive oaze u kojima se u svakodnevnom životu još čuvaju govori. U Bačkoj su to bunjevačka i šokačka ikavica. Još je značajnije zapisivanje i istraživanje, jer, kako je rečeno na znanstvenom skupu u Monoštoru *Šokačka rič*, čak i kada nestane živih govornika, govor se može, ne vratiti u svakodnevni život, ali oživjeti za neke prigode, ako je ostao zapisan.

Šokačkom govoru u bačkom Podunavlju posebno priznanje dali su jezikoslovci iz Hrvatske koji su ove godine za temu znanstvenog skupa *Šokačka rič* (koji traje dulje od 20 godina) odabrali govore slavonskog dijalekta zapadnobačkog Podunavlja, i to tako što su odabrali analize pjesama, dramskih djela, kuharica i rječnika autora iz Bačke. I time što su za mjesto održavanja znanstvenog skupa odabrali Monoštor, selo gdje natpolovičnu većinu čine Hrvati i gdje se na ulici još čuje šokačka ikavica.

I za kraj, podaci iz Popisa stanovništva. Na Popisu 2002. godine 30 posto stanovništva Vojvodine činili su pripadnici nacionalnih manjina. U Vojvodini je tada živjelo više od 621.000 pripadnika nacionalnih manjina, a svojim materinskim jezikom govorilo je 450.000.

Dvadeset godina kasnije u Vojvodini je 395.000 pripadnika nacionalnih manjina, a 302.000 govornika nekog od manjinskih jezika.

I jedna zanimljivost: Europska komisija je 2007. godine definirala idealnog Europljanina. To bi bio građanin Europe koji uz svoj materinski jezik govori još dva jezika. U slučaju nacionalnih manjina tom jezičnom idealu pridodan je i materinski jezik.

Z. V.

Sjednica HNV-a održana u Somboru

Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji održalo je svoju 69. sjednicu u prostorijama Hrvatskoga doma u Somboru u ponedjeljak, 10. studenoga. Sjednicom je predsjedala predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, a od 27, nazočilo je 17 vijećnika. Predsjednik HKUD-a **Vladimir Nazor Tomica Vuković**, kao domaćin, na početku se obratio prisutnima i zahvalio što je sjednica u Hrvatskom domu te poželio da sljedeća sjednica bude održana u obnovljenim prostorijama doma.

Na početku sjednice vijećnici su usvojili zapisnike s prethodnih sjednica – 65., 66., 67. i 68., održanih u Beogradu i telefonskim putem.

Jedna od ključnih točaka dnevnog reda bila je Odluka o raspodjeli sredstava hrvatskim udrugama za 2025. godinu koja je usvojena jednoglasno. HNV na raspolaganju ima ukupno 9,5 milijuna dinara, što obuhvaća redoviti rad hrvatskih udruga. Jasna Vojnić je pojasnila kako se došlo do prijedloga raspodjele, dok je predsjednik Odbora za kulturu **Denis Lipozenčić** precizirao kriterije, odnosno kako se bodovao rad udruga na osnovu deset kriterija.

Vijeće je potom razmatralo izmjenu odluke o osnivanju Zaklade *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* iz Petrovaradina, te izmjenu odluke o osnivanju Fondacije *Cro-fond* iz Subotice.

Na sjednici je donesena odluka o davanju suglasnosti za raspisivanje javnog natječaja za izbor ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

U točki devet razmatrana je odluka o izmjeni uvjeta korištenja prostorije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu udruzi Hrvatski kulturni centar – Beograd.

U okviru rasprave o daljnjim koracima za vrtić *Anđeli čuvari* u Tavankutu, Jasna Vojnić podsjetila je kako su tekli dogovori i realizacija projekta, te zaprečavanja i zbog čega na kraju vrtić nije otvoren, te je otvorena rasprava u kojoj su vijećnici iznijeli prijedloge što dalje.

Usvojen je zaključak da se formira radna skupina koja će razmotriti mogućnosti.

Na početku sjednice dnevni red je dopunjen točkom o prijedlogu za natječaj i prijedlog za godišnju nagradu *Suncokret* ruralnog turizma.

M. V. R.

Novoizgrađeni objekt u Tavankutu i dalje zatvoren

Djeca bez vrtića, vrtić bez djece

Dvije godine sve je teklo po zajednički usuglašenom planu – i s Gradom Suboticom, i s Predškolskom ustanovom Naša radost – da bi na samom završetku projekta prvo stigla obavijest da se mijenja jezična struktura vrtića, a odmah zatim i da je istekla privremena uporabna dozvola

Iako su se mnogi, a napose roditelji, nadali da će se od listopada u objektu, koji je predviđen za vrtić *Andeli čuvari* u Tavankutu čuti vrisak i cika djece, u njemu je i dalje potpuna tišina. Ključ je u bravi, a djeca su kod *majki, dida, teta* »čuvalica« ili ih se nosi u drugi, pa i 20 km udaljeni vrtić.

U posljednje vrijeme, prateći situaciju, možemo samo prokomentirati da sve izgleda kao da je netko »bacio pik« na Tavankut. Od živog sela s mladim obiteljima do podatka da u selu nema vodovoda niti kanalizacije, a bunari presušuju. Od kopanja pijeska i odnošenja istoga, te zatrpavanja istih rupa kojekakvim, pa i otrovnim otpadom, pa sve do toga da vrtić zjapi prazan, dok se u drugom starom objektu – *Petar Pan* djeca igraju i rastu u pljesnivim prostorijama. Rekli bismo da ovo ima samo u zemlji čudesa, a ono baš tu kod nas – u Tavankutu.

Zakon, volja ili jezik?

Prije dvije godine potpisan je ugovor između Predškolske ustanova *Naša radost* i župe Presvetog Srca Isusova u Tavankutu o izgradnji i otvorenju vrtića u kom bi se po tada izglasanoj mreži vrtića odgojno-obrazovni rad, pa i pripremno-predškolski program izvodio na hrvatskom jeziku. Tako se planiralo i radilo. Vrtić je otvoren 5. ožujka ove godine i čekalo se kako će početi s radom u rujnu. A onda?

Onda su se dogodili »papiri«. Jesu li bili u fioci ili ne, ne znamo. Nismo ih vidjeli. No, upis je službeno preko E-uprave krenuo tek u rujnu, a poslije upisa je promijenjena mreža vrtića, odnosno jezik na kom bi se program trebao odvijati. Tako je namjesto hrvatskog jezika, na Skupštini grada Subotice održanoj 29. listopada, izglasana nova mreža vrtića po kojoj bi se program odvijao na srpskom i hrvatskom jeziku, odnosno dvojezično. Razlog tome je, kako je na spomenutoj skupštini rekao tehnički direktor PU *Naša radost* **Veljko Vojnić**, nedostatak stručnog kadra.

»Mi radimo isključivo po zakonu koji se od nas očekuje. Zakon je propisao da na jeziku koji nije srpski, može ra-

dit i odgojitelj koji je ili završio školovanje na tom jeziku ili ima završen lektorat na visokoj školskoj ustanovi s metodikom. Mi takvih u našoj ustanovi imamo 11, a treba nam 15, plus zamjene kad se netko razboli ili ode na godišnji. Nedostatak je kadrova. To je dijelom i odgovornost HNV-a, koji nije brinuo o tome tko će raditi u tom vrtiću kad su tražili od Vlade Hrvatske da se taj vrtić pravi. Zašto nisu radili na motivaciji odgojitelja ili studenata, ili članova svoje zajednice da upišu i završe školu? Jer je naš zakon dosta rigorozan po tom pitanju«, izjavio je tada Vojnić.

Te podatke, na izvanrednoj konferenciji za medije, koja je održana 7. studenoga, osporila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, rekavši:

»To nije točno. Mi trenutačno imamo 15 odgojitelja koji rade u vrtićima. Za otvorenje jedne grupe potrebno je još dva odgojitelja, a na popisu imamo 30 ljudi«.

Novi problemi

»Nakon dvije godine dogovora, izrade dokumentacije, pribavljanja dozvola, rješavanja svih izazova pa sve do samog upisa djece u vrtić *Andeli čuvari* u Tavankutu – prije dva dana iz Predškolske ustanove *Naša radost* stigao je dopis kojim direktor najavljuje da će Upravnom odboru predložiti raskid ugovora i obustavu svega ranije dogovorenog«, rekla je na konferenciji Jasna Vojnić.

Kako je dalje obrazložila, dvije godine sve je teklo po zajednički usuglašenom planu – i s Gradom Suboticom, i s Predškolskom ustanovom *Naša radost* – da bi na samom završetku projekta prvo stigla obavijest da se mijenja jezična struktura vrtića, a odmah zatim i da je istekla privremena uporabna dozvola.

»Zbog čega je vrtić na hrvatskom jeziku problem? Je li se možda očekivalo da hrvatska zajednica nije sposobna i neće izgurati cijeli projekt do kraja? Jesu li se možda predstavnici vlasti zbog kvalitete uvjeta rada uplašili velikog broja prijavljene djece? Koriste li se nacionalne manjine u Srbiji samo kada se hvalimo o našoj multikulturalnosti, kao što se i Grad Subotica hvali, a kada tražimo konkretnu primjenu naiđemo na zid? Jesu li naši Tavan-

kućani i sam Tavankut toliki trn u oku pojedinim predstavnicima vlasti? Je li od samog početka ovaj plan možda bio dogovor s figom u džepu?», upitala je Vojnić.

Kako je podsjetila, vrtić je u potpunosti izgrađen sredstvima Hrvatske za program na hrvatskom jeziku, budući da Srbija nije osigurala jednake uvjete za sve svoje građane. Od 56 objekata koji su pod upravom PU *Naša radost*, samo u dva objekta se izvodi odgojno-obrazovni proces na hrvatskom jeziku. To su vrtići *Marija Petković – Sunčica* i *Marija Petković – Biser* i u sklopu vrtića *Petar Pan* u Tavankutu postoji jedna grupa djece na hrvatskom jeziku.

»Ovo nije pitanje administracije niti tehničkih dozvola – ovo je pitanje povjerenja, odgovornosti, diskriminatornog pristupa prema hrvatskoj zajednici i na žalost kršenja međunarodnih obveza, uključujući Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe i Sporazuma između Hrvatske i Srbije o zaštiti prava manjina sklopljenog 2004.«, smatra Jasna Vojnić.

Roditelji razočarani

Predstavnici roditelja iz Tavankuta sudjelovali su na spomenutoj konferenciji i iznijeli svoj stav po ovome pitanju.

»Ovaj antagonizam gradskih vlasti prema Tavankutu traje više godina, mi se pitamo zbog čega? Dakle, nije problem samo vrtić, duži niz godina nam je potreban vodovod, kanalizacija. Napominjemo da je Tavankut privredno živo selo i da značajno doprinosi proračunu Grada Subotice i nije nam jasno zašto se razvoj očigledno koči, a neotvaranje vrtića je samo kap koja je prelila čašu. Nama roditeljima je potpuno nejasno zašto naša djeca moraju boraviti u vrtiću u neadekvatnim uvjetima. Reći ću samo da grupa na hrvatskom jeziku boravi u hodniku koji je opasan jer se na zidovima vidi plijesan. Kada smo dobili informaciju o gradnji vrtića, konačno smo se ponadali da će ovaj problem biti riješen, no sada smo vidno razočarani«, rekao je **Dubravko Bilinović**.

Na njegovu priču nadovezao se i **Siniša Sekulić** koji je iznio svoj problem.

»Mi nosimo djecu 20 kilometara izvan Tavankuta i svakog dana prolazimo pored objekta koji je prazan. Ne zahtijevamo, nego molimo da se to riješi i objasni zašto je to tako. Svakog dana prelazimo taj put, nosimo naše dvoje djece u dva različita vrtića. Zašto? Imamo nov objekat koji je prazan, a djecu svakoga dana nosim izvan našeg mjesta. Nikoga od roditelja tu ne zanima politika nego stanje na terenu. Kome se obratiti? Molimo nadležne da

se sve riješi u korist djece, kojih ima u Tavankutu«, kazao je Sekulić.

Što dalje?

Jedino pitanje koje zanima roditelje jest što će biti dalje? Hoće li ovaj objekt u koji je uloženo 860.000 eura biti i dalje prazan ili ima neke nade?

»Problem je upotrebna dozvola koja je istekla. Mi ne možemo uvesti djecu u objekt za koji nemamo potvrdu za rad. Bilo nam je obećano od HNV-a da će to biti riješeno i sa župom da će biti dobavljeno i privremena probna dozvola biti zamijenjena novom. Pristali smo na to jer smo pokazali dobru volju i želju da riješimo problem. Ne možemo odgovarati za njihovo nepostupanje, oni žele sad to prebaciti na nas i problem im je što ne žele da se program odvija na srpsko-hrvatskom jeziku. Problem je, jer nema odgojitelja na hrvatskom, što god oni tvrdili«, rekao je Veljko Vojnić u izjavi za tjednik, dok je na pitanje ne treba li nastavni kadar osigurati i ako bi se radilo na srpsko-hrvatskom jeziku odgovorio:

»Da je tako, da su pristali na to, ne bi ni jedan dan čekali nakon dobavljanja dozvole. Raspisali smo natječaj, nažalost nitko se nije javio. Raspisat ćemo ga ponovo. Ne fale nama samo odgojitelji na hrvatskom, nama općenito nedostaje odgojitelja, medicinskih sestara, psihologa i pedagoga. Imali smo tri natječaja i nitko se nije javljao. Najbolje trenutno rješenje je da se sada prihvati da se program izvodi dvojezično i da se pribavi potrebna dozvola za rad, a kada se steknu uvjeti mogla bi se mijenjati mreža vrtića«, kaže Vojnić.

Na sajtu PU *Naša radost* ti svi natječaji, ako ih je bilo, nisu vidljivi. Dostupan je samo jedan u ovoj godini, i to objavljen 23. listopada, u kom se navodi da je potrebno devet odgojitelja, no nigdje se ne navodi na kom jeziku.

Čemu se možemo nadati u budućnosti i koji su naredni koraci HNV-a?

»Najprije smo razgovarali s roditeljima u Tavankutu, jer nam je na prvom mjestu ono što oni i njihova djeca žele. Nakon toga smo na sjednici Vijeća zaključili da ćemo formirati radnu skupinu koja će pravno razmotriti nekoliko mogućih smjerova djelovanja. Hrvatsko nacionalno vijeće ima volju i kapacitet osigurati kontinuitet i visoki standard odgoja na hrvatskom jeziku. Ako se čak krene i nekim samostalnim putem, uvjereni smo da će upravo visoka kvaliteta uvjeta rada i naših programa privući veliki broj mještana Tavankuta. U međuvremenu je potrebno učvrstiti strpljenje i međusobno povjerenje«, rekla je Jasna Vojnić.

Zanimljiv je podatak da je paralelno, dok je građen objekt *Anđeli čuvari*, u Mjesnoj zajednici Tavankut renoviran i objekt nekadašnje pedijatrijske ambulante, odnosno radila se prenamjena prostora iz ambulante u vrtić. Obnova, odnosno prenamjena objekta, u potpunosti je financirana od Grada Subotice. Kako su mediji najavljivali, pa i uprava PU *Naša radost*, ovoga listopada trebao je početi s radom i vrtić *Dičija srića*, u kom bi trebala biti otvorena grupa na »srpsko-bunjevačkom jeziku« (govoru). Istina, još uvijek nije. Možda imaju sličan problem, pa nema jezično stručnog kadra, budući da lektorat na bunjevačkom ne postoji.

Ž. V.

Pokrajinska vlada

Potporna jačanju multikulturalnosti i suradnje

Potpredsjednik Pokrajinske vlade i pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Róbert Ótott** uručio je rješenja udrugama koje su uspješno sudjelovale na drugom krugu natječaja resornog tajništva, namijenjenog sufinanciranju programa i projekata koji potiču očuvanje i njegovanje multikulturalnosti i međunacionalne tolerancije na području AP Vojvodine.

Nakon rebalansa proračuna, za ovaj je ciklus izdvojeno dodatnih 10 milijuna dinara, čime je ukupni iznos sredstava namijenjenih ovom području u 2025. godini dosegao 29 milijuna dinara, što je dvostruko više nego prethodne godine.

U dva ciklusa natječaja ove je godine ukupno podržano 314 projekata.

»Vojvodina je prostor u kojem različitost nije prepreka, nego bogatstvo. To je prostor u kojem su se kroz stoljeća susretale kulture, jezici, tradicije i običaji brojnih naroda

i nacionalnih zajednica, i upravo iz tog mozaika različitosti crpimo snagu našeg zajedničkog identiteta«, kazao je Ótott.

Istaknuo je da podržani programi obuhvaćaju širok spektar aktivnosti – od očuvanja jezika, narodnih običaja i starih zanata, preko zaštite i predstavljanja folklorne baštine, do umjetničkog, književnog i medijskog stvaralaštva koje promiče toleranciju i uzajamno poštovanje među narodima. Posebno su, kako je rekao, prepoznate inicijative koje uključuju mlade, kao ključne nositelje budućnosti zajedničkog života u duhu razumijevanja i poštovanja.

Zahvalio je predstavnicima udruga na trudu i predanosti u očuvanju kulturne raznolikosti te dodao da će Pokrajinska vlada i ubuduće nastaviti podržavati sve programe koji doprinose jačanju duha zajedništva, tolerancije i suradnje među narodima i nacionalnim zajednicama u Vojvodini.

H. R.

Narodna skupština bira članove Savjeta REM-a

Prijepori oko kandidata nacionalnih manjina

Kandidati vijeća nacionalnih manjina su Muhedin Fijuljanin i Lumturije Ameti. SVM osporio izbor ovih kandidata i zatražio ponavljanje izbora

Zastupnici u Narodnoj skupštini Srbije nastavili su u srijedu, u danu kada se naš tjednik zatvara tako da ne možemo izvijestiti o rezultatu glasanja, drugu redovitu sjednicu jesenskog zasjedanja raspravom o listi kandidata za izbor članova Savjeta Regulatornog tijela za elektroničke medije. Međutim, i sama rasprava zasluži pažnju jer se ovoga puta kao sporna točka pojavilo pitanje kandidata nacionalnomanjinskih vijeća. Izbor članova Savjeta REM-a, na prijedlog Odbora za kulturu i informiranje, uvršten je po hitnom postupku na dnevni red sjednice kao deveta točka.

Zastupnici od 18 kandidata biraju devet članova Savjeta REM-a, iz svake kategorije predlagaju po jednog. Na listi usuglašenih kandidata za članove Savjeta REM-a su kandidati nezavisnih institucija **Stevica Smederevac** i **Gordana Predić**, kandidati crkve i vjerskih zajednica **Snežana Miljković** i **Mevlud Dudić**, kandidati izdavača elektroničkih medija **Miloš Garić** i **Jovana Vitez**. Kandidati udruga za zaštitu djece su **Dušan Aleksić** i **Dubravka Valić Nedeljković**, kandidati novinarskih udruga **Đorđe Vlajić** i **Mileva Malešić**, kandidati sveučilišta **Milan Petković** i **Vanja Šibalić**, kandidati udruga koja se bave zaštitom slobode izražavanja **Rodoljub Šabić** i **Antone-la Riha**, kandidati vijeća nacionalnih manjina **Muhedin Fijuljanin** i **Lumturije Ameti**, kandidati udruga skladatelja i filmskih, scenskih i dramskih umjetnika **Ira Prodanov Krajišnik** i **Mladen Matičević**.

Tijekom rasprave o listi kandidata predstavnici vladajuće koalicije iznijeli su uvjerenje da će ovo biti odličan Savjet REM-a, ocjenjujući sam proces izbora kao demokratski, inkluzivan i transparentan. S druge strane, predstavnici oporbe imali su primjedbe na procedure prilikom izbora pojedinih kandidata te su iznijeli tvrdnje da vlast pokušava držati pod kontrolom Savjet REM-a kako bi preko njega kontrolirala medije, prenio je RTS.

SVM: Ponoviti izbor za kandidate nacionalnomanjinskih vijeća

Naime, Savez vojvođanskih Mađara osporio je kandidate vijeća nacionalnih manjina te zatražio da se o kandidatu iz ove kategorije ne glasa već da se izbor ponovi. Zastupnik SVM-a **Boris Bajić** rekao je kako je kandidat

vijeća mađarske nacionalne manjine **István Bodzóni** neopravdano izbačen iz utrke kako bi ušao kandidat albanske nacionalne manjine. On je ocijenio da se kod izbora kandidata nacionalnomanjinskih vijeća, na pritisak međunarodnih organizacija, dijela oporbe, kao i pojedinih organizacija civilnog društva, dogodilo nešto što spada »u kategoriju apsurd«. Kako je naveo, usprkos tome što su u više navrata koncem prošle godine i na proljeće ove godine, ali i nedavno 21. listopada, izjašnjavanjem na sastanku organiziranom u tu svrhu, nacionalna vijeća koja zajedno kandidiraju svoj prijedlog za Savjet REM-a većinom glasova izglasali svoje kandidate, među njima i Istvána Bodzónija, na kraju on nije kandidat.

On je naveo da Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina u članku 20. kaže da prijedlog za dva kandidata nacionalnih vijeća dolazi zajedničkim dogovorom svih nacionalnih vijeća i da je Koordinacija instrument zajedničkog djelovanja nacionalnih vijeća koji desetljećima unazad funkcionira uz dogovor, povjerenje i međusobno uvažavanje.

Bajić je naveo i da je u travnju, kada je ponovo raspisan javni poziv za izbor članova Savjeta REM-a, 15 od 24 nacionalna vijeća dalo podršku kandidatima Istvánu Bodzóniju i Muhedinu Fijuljaninu, a da preostalih devet vijeća nisu glasali za, ali nisu glasali ni protiv, što je »shvaćeno kao prešutna suglasnost«.

»Nažalost, jedno nacionalno vijeće odlučilo je bez prethodnog obavještanja kolega samostalno podnijeti prijedlog, čime je učinjen potez bez presedana. Taj potez je izrazito nekorektan prema zajedničkom radu, povjerenju i instituciji koju sva nacionalna vijeća grade više od 20 godina«, rekao je Bajić.

Prema njegovim riječima, od samog početka bilo je jasno da Koordinacija istupa ne kao jedinstveni predlagatelj, već kao skup 15 ovlaštenih predlagajućih i bilo bi pogrešno tretirati ih drugačije do kao skup većine nacionalnih vijeća.

Potpredsjednica Skupštine **Elvira Kovács** iz SVM-a prethodno je, odgovarajući na navode zastupnika SDA Sandžaka **Ahmedine Škrijelja** da je važno ne sabotirati proces izbora kompletnog sastava Savjeta REM-a, rekla da nitko iz vladajuće većine, pa ni SVM, ne blokira izbor.

»SVM samo moli da se razmotre ova dva kandidata

koji trenutno nisu kandidati većine nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Samo zbog toga molimo da se za njih ne glasa, da se izabere Savjet od osam članova, a za devetog člana da se ponovi procedura», kazala je Kovács.

Zastupnik SDA Sandžaka Ahmedin Škrijelj rekao je da će ta stranka sudjelovati u izboru članova Savjeta REM-a, kao i da smatraju kako je efikasan rad REM-a važan za ostvarivanje prava bošnjačkog naroda u Srbiji.

»U trenutku aktualne društvene krize, REM može, bar sa stanovišta svojih zakonskih ovlaštenja, biti jedan od ključnih mehanizama za ponovno uspostavljanje društvene stabilnosti, rješavanje društvene krize, a potpunim usklađivanjem rada elektroničkih medija s Ustavom i medijskim zakonima«, kazao je Škrijelj.

FOTO: Beta / Milan Ilčić

Zastupnik SNS-a **Aleksandar Mirković** je pak rekao da će izborom članova Savjeta REM-a, zajedno s usvajanjem izmjena Zakona o jedinstvenom biračkom popisu od prošlog tjedna, biti usvojene sve ključne preporuke ODIHR-a.

S druge strane, zastupnik Stranke slobode i pravde **Borko Stefanović** rekao je da će ta stranka podržati nezavisne kandidate i da je to pokušaj da REM ima većinu objektivnih i nestranačkih ljudi, ali smatra da će to biti skoro nemoguće, budući da je za predsjednika Savjeta REM-a potrebno šest članova. On je optužio vladajuće stranke da pokušavaju izabrati, kako je rekao, krnji Savjet REM-a s osam članova, tako što se neće glasati za kandidate nacionalnih manjina i da takav Savjet REM-a neće služiti ničemu.

Tko je ovlašten predlagati?

Što je prethodilo izmjeni kandidata na listi za članove REM-a? Kako je ANEM prenio, na sjednici skupštinskog Odbora za kulturu i informiranje, održanoj 3. listopada, usvojena je izmjena Liste kandidata za izbor članova Savjeta REM-a, nakon što su predlagači i 12 kandidata za Savjet REM-a javno ukazali na neregularnost glasanja u kategoriji vijeća nacionalnih manjina. Time su poništeni

»fantomski« glasovi i konačno usuglašena lista s koje će se birati devet članova Savjeta REM od 18 kandidata, odnosno po jedan iz devet kategorija, navodi ANEM.

O kakvim se »fantomskim glasovima« radi, i što je sporno u proceduri? U dokumentu koji je objavljen 14. listopada na sajtu Narodne skupštine u listi organizacija koje se smatraju jedinstvenim ovlaštenim predlagачem u kategoriji »nacionalna vijeća nacionalnih manjina«, nalaze se: Nacionalno vijeće mađarske nacionalne manjine (kandidat István Bodzóni), Bošnjačko nacionalno vijeće (kandidat Muhedin Fijuljanin) i Nacionalno vijeće albanske nacionalne manjine (kandidatkinja Lumturije Ameti).

Kako navodi ANEM, isti podaci nalazili su se i u pozivu koji je stigao ovlaštenim predlagачima iz mađarskog i bošnjačkog vijeća, ali ne i albanskom nacionalnom vijeću i kojim se traži »da se odredi po jedan od predstavnika za svakog od navedena tri ovlaštena predlagачa«. BNV je glasao za svog i albanskog kandidata, NVA za svog i bošnjačkog, a NVM – za svog i bošnjačkog. Ishod tog glasanja poslao bi u dalju skupštinsku proceduru s dva glasa bošnjačkog i albanskog predstavnika, odnosno Fijuljanina i Ameti, a s jednim glasom ne bi prošao dalje mađarski kandidat Bodzóni.

Međutim, kako navodi ANEM, s dodatnih devet glasova neovlaštenih predlagачa (drugih manjinskih vijeća) Muhedin Fijuljanin ima svih 12, Istvan Bodzóni 10 glasova, a Ameti je dobila dva glasa.

Prethodno je 12 kandidata za Savjet REM-a uputilo otvoreno pismo u kojemu tvrde kako je »dodavanje novih predlagачa u kategoriji nacionalnih vijeća suprotno i slovu i duhu zakona«. Drugim riječima, tvrde da Koordinacija nacionalnih vijeća nije ovlašten predlagач već su to samo pojedinačna nacionalnomanjinska vijeća.

Kako navode u pismu »u postupku od 21. listopada 2025. godine, Stručna služba Narodne skupštine omogućila je da na sastanku usuglašavanja, pored tri ovlaštena nacionalna vijeća (Bošnjačkog, Albanskog i Mađarskog) prisustvuje i glasa još devet nacionalnih vijeća, koji nisu bili ovlašten predlagачi i nisu dostavili prijedloge kandidata. Takvo postupanje predstavlja direktno kršenje članaka 13. i 14. Zakona o elektroničkim medijima, jer pravo glasa imaju samo ovlašten predlagачi koji su sudjelovali u nominaciji«.

U pismu se još ističe kako Koordinacija nacionalnih vijeća nije pravno priznat subjekt, da niti jedan pravni propis ne poznaje pojam ovakve koordinacije niti joj dodjeljuje pravni status, nadležnost ili ovlaštenje da zastupa nacionalna vijeća u bilo kom postupku pred državnim tijelima, te ne može figurirati niti kao ovlašten predlagач, niti kao tijelo koje donosi odluke ili daje zajednički prijedlog u ime nacionalnih vijeća.

J. D.

U Hrvatskoj vraćen obavezni vojni rok, u Srbiji najavljen

Dvojni državljani između dva zakona

*U Hrvatskoj od 1. siječnja obvezno vojno osposobljavanje * Nakon usvajanja novog zakona u Hrvatskoj postavilo se pitanje kako će se ova izmjena odraziti na one koji imaju dvojno državljanstvo i kako će i gdje oni služiti vojni rok*

Hrvatski sabor je 24. listopada, s 84 glasova za, 30 suzdržanih i 11 protiv, izmijenio Zakon o obrani i time potvrdio ponovno uvođenje vojnog roka, odnosno obveznog temeljnog vojnog osposobljavanja. Temeljno vojno osposobljavanje trajat će u Hrvatskoj dva mjeseca, do kraja godine kreću prvi pozivi, a prvi se ročnici u vojarnama u Kninu, Slunju i Požegi očekuju početkom iduće godine. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (MORH) priopćilo je da na godišnjoj razini planira pozivati oko 4.000 novaka raspoređenih u pet naraštaja.

Obvezno služenje vojnog roka ukinuto je u Hrvatskoj 1. siječnja 2008.

Dvije godine kasnije, rujna 2010., i Vlada Srbije donijela je odluku o ukidanju obveznog služenja vojnog roka, a Narodna skupština ju je u prosincu usvojila pa se od 1. siječnja 2011. u Srbiji u vojsku upućuju samo oni koji to žele. Nakon usvajanja novog zakona u Hrvatskoj postavilo se pitanje kako će se ova izmjena odraziti na one koji imaju dvojno državljanstvo i kako će i gdje oni služiti vojni rok.

Temeljno vojno osposobljavanje u Hrvatskoj

Prema novom zakonu, u Hrvatskoj je vojna obveza »dužnost svih za to sposobnih državljana«, a vojna obveza nastaje u kalendarskoj godini u kojoj državljanin Hrvatske muškog spola navršava 18 godina života kada se upisuje u vojnu evidenciju. Vojna obveza sastoji se od: novačke obveze, temeljnog vojnog osposobljavanja, odnosno civilne službe i služenja u pričuvnom sastavu. Na osposobljavanje u trajanju od dva mjeseca novaka se upućuje u kalendarskoj godini u kojoj navršava 19 godina, a mogu se (iznimno) uputiti i novaci stariji od 19 godina, najkasnije do navršene 30 godine života. Ročnik tijekom vojnog osposobljavanja ima pravo na plaću u iznosu od oko 1.100 eura neto mjesečno, a dva mjeseca služenja upisuje se u radni staž. Zaposlenom ročniku prava iz radnog odnosa miruju u skladu sa Zakonom o radu i ne smije dobiti otkaz zbog toga što pohađa vojno osposobljavanje. Plaćeni su troškovi prehrane i prijevoza, plaćeni dopust i dr.

Zakon oslobađa ove obveze novaka koji je stekao hrvatsko državljanstvo naturalizacijom ili prirođenjem, ako je u

državi čiji je građanin regulirao takvu obvezu, kao i novaka koji osim hrvatskog ima i strano državljanstvo i regulirao je obvezu vojnog osposobljavanja u inozemstvu. Prema Zakonu, novak koji boravi u inozemstvu i nije uveden u vojnu evidenciju u Hrvatskoj, dužan je prijaviti se nadležnoj diplomatskoj misiji, odnosno hrvatskom konzularnom uredu, najkasnije do navršene 29 godina života. Osobama koje zbog vjerskih ili moralnih nazora nisu pripradne sudjelovati u obavljanju vojničkih dužnosti u Oružanim snagama dopušten je prigovor savjesti i obavljaju poslove u civilnoj zaštiti (3 mjeseca) i u jedinicama lokalne i regionalne samouprave (4 mjeseca).

Obvezan vojni rok u Srbiji od iduće godine

Što se tiče služenja obveznog vojnog roka u Srbiji, ono još nije počelo ove godine iako je bilo takvih najava koncem prošle godine. Sada se ponovno najavljuje da će prvi ročnici biti u vojarnama već iduće godine, a do tada se trebaju usvojiti određeni zakonski i podzakonski akti u Narodnoj skupštini.

Ministar obrane **Bratislav Gašić** nedavno je za *Blic* rekao kako prve regrute »očekuje« u vojarnama sljedeće godine.

»Pripreme, kao i infrastrukturno uređenje vojnih objekata su u punom jeku. Trajanje vojnog roka bit će 75 dana, od kojih će 15 dana obuku izvoditi na terenu. Dakle, ne radi se o tome hoće li vojni rok biti vraćen već kada«, rekao je Gašić.

Planirano je, rekao je pukovnik **Nebojša Nedeljković**, da godišnje oko 20.000 ročnika služi vojni rok raspoređenih u četiri roka tijekom godine, te je rekao kako očekuje da će se vjerovatno već početkom sljedeće godine početi s obveznim služenjem vojnog roka.

Vojni rok u Srbiji služili bi samo muškarci u trajanju od 75 dana, odnosno imali bi 60 dana obuke i 15 dana vojnih vježbi. Za žene, kao i do sada, ostaje mogućnost drugovoljnog služenja.

Što se tiče dvojnih državljana, prema postojećem Zakonu o obrani Republike Srbije, u članku 77. stoji: »Državljanin Republike Srbije ne može služiti u oružanim sna-

gama druge države bez odobrenja Ministarstva obrane. Ako državljanin Republike Srbije ima i državljanstvo druge države, može služiti vojsku te države ako to nije protivno interesima Republike Srbije, a Ministarstvo obrane može uskratiti odobrenje ako smatra da bi to štetilo interesima zemlje».

Zakon o vojnoj, radnoj i materijalnoj obvezi iz 2018. definira u članku 66. da je dvojni državljanin »vojni obveznik Republike Srbije koji pored državljanstva Republike Srbije ima i državljanstvo druge države s kojom je potvrđen međunarodni ugovor, pod uvjetom uzajamnosti«.

Prema ovom zakonu »dvojni državljanin koji nije regulirao obavezu služenja vojnog roka u drugoj državi, a vratio se i opredijelio da stalno živi na teritoriju Republike Srbije upućuje se na služenje vojnog roka u skladu s ovim zakonom«. Nadalje se navodi da »ročnik dvojni državljanin koji nije regulirao obavezu služenja vojnog roka ni u jed-

Hrvatsko Ministarstvo obrane priopćilo je da neće kazneno goniti hrvatske državljane od 19 godina s prebivalištem u Bosni i Hercegovini ako ne odsluže vojni rok u Hrvatskoj budući da zakoni u BiH to ne dopuštaju. MORH je pojašnio da prema ugovoru između dviju zemalja o dvojnomo državljanstvu »dvojni državljanin vojnu obvezu ili drugu obveznu službu izvršava u onoj ugovornoj stranci u kojoj ima prebivalište«, što znači da će se dvojnimi državljanima koji su izvršili obvezu služenja vojnog roka ili civilne službe u jednoj od dvije zemlje to izvršenje priznati i u drugoj.

Jušić: Pozivi samo obveznicima koji imaju prebivalište u Hrvatskoj

Ravnatelj Uprave za ljudske potencijale u Ministarstvu obrane **Ivan Jušić** rekao je u intervjuu za Dnevnik Nove TV da Ministarstvo obrane pozive za temeljno vojno osposobljavanje šalje jedino

državljanima Hrvatske koji imaju prijavljeno prebivalište u Hrvatskoj. U skladu s novim Zakonom o obrani osobe koje imaju dvojni državljanstvo vojnu obvezu mogu odslužiti u Hrvatskoj prema hrvatskom zakonu ili u državi u kojoj žive prema zakonima države u kojoj žive. Drugim riječima, ako su Hrvati s dvojnimi državljanstvom u zemlji u kojoj žive regulirali vojnu obvezu, onda nemaju tu obvezu u Hrvatskoj već se trebaju javiti u diplomatsko-konzularno predstavništvo s po-

tvrdom o reguliranju vojnog roka u državi u kojoj žive i tako regulirati svoju vojnu obvezu, rekao je Jušić.

On je rekao i da će oni koji se ne odazovu na poziv za vojnu obvezu biti sankcionirani prekršajnom kaznom od 500 do 5.000 eura, ali da se kazneni postupci neće provoditi izvan teritorija Hrvatske već će se prekršajni postupak prema onima koji se ne odazovu na poziv provoditi isključivo na području Hrvatske.

»Ne možemo provoditi zakonodavstvo Republike Hrvatske izvan granica države«, rekao je Jušić.

Dodao je i da se neće nikoga prisiljavati na vojnu obvezu jer »ne mogu kontrolirati Hrvate diljem svijeta«. Na kraju, Jušić je spomenuo kako je slična situacija bila i prije 17 godina, kada je vojni rok »zamrznut«. Ako se poziv nije mogao uručiti putem konzulata ili pošte, tada se, kao i danas, državljana nije moglo pozvati na temeljno vojno osposobljavanje.

Jušić je dodao da ako Hrvat s dvojnimi državljanstvom odluči živjeti u Hrvatskoj i zadrži državljanstvo druge zemlje, morat će regulirati svoju vojnu obvezu prema zakonima Republike Hrvatske.

J. D.

FOTO: screenshot RTL

noj od država čiji je državljanin i navršio je 27 godina, a stalno živi u inozemstvu, po službenoj dužnosti rješenjem teritorijalnog tijela, prevodi se u pričuvni sastav u svojstvu neraspoređenog vojnog obveznika iz pričuvnog sastava«, a onaj koji je »regulirao obvezu služenja vojnog roka u drugoj državi prevodi se u pričuvni sastav«.

Dvojni državljani

Reagirajući na izmjene zakona u Hrvatskoj zamjenik ministra obrane Bosne i Hercegovine **Slaven Galić** (HDZ BiH) upozorio je da bi mladići iz te zemlje koji imaju i hrvatsko državljanstvo mogli biti sankcionirani ukoliko budu morali služiti vojni rok u Hrvatskoj, te je pozvao na postizanje dogovora o tome prijenoru. Ubrzo je stigao i odgovor MORH-a koji je priopćio da neće kazneno goniti hrvatske državljane u BiH. Prema Galićevim navodima, Zakon o obrani BiH zabranjuje angažiranje državljanina te zemlje u oružanim snagama drugih država. Rekao je kako bi se rješenje moglo pronaći u odredbama Međudržavnog sporazuma između BiH i Hrvatske kojim je definirano da državljani služe vojni rok u zemlji u kojoj imaju prebivalište.

Mirko Ćurić, dobitnik nagrade *Balint Vujkov Dida* za 2024. godinu

Motiv da se zajednička priča nastavi

FOTO: Mihael Kelbas

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Književnik i dopredsjednik Društva hrvatskih književnika **Mirko Ćurić** dobitnik je nagrade *Balint Vujkov Dida* za 2024. godinu. Ovu nagradu dodjeljuje Organizacijski odbor *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova*, najznačanije književne manifestacije Hrvata u Srbiji. Kako se u obrazloženju navodi, nagrada mu je pripala za veliki doprinos književnosti ovdašnjih Hrvata. Naime, Ćurić je, među ostalim, predstavio brojne knjiške naslove Hrvata iz Srbije u Hrvatskoj i Mađarskoj, suradnički ih uključivao u različite književne programe i sunakladničke projekte (*Dani Antuna Gustava Matoša*, *Hrvatska književna Panonija*, Đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara...), sudjeluje na manifestacijama Hrvata u Srbiji, piše za njihove časopise... U intervjuu za naš tjednik Ćurić govori o već spomenutim književnim vezama s ovdašnjim Hrvatima, ali i o povezanosti hrvat-

skih autora na panonskom prostoru, izazovima knjige u digitalnom dobu te krizi književne kritike.

► **Povod za ovaj intervju je nagrada *Balint Vujkov Dida* koju ste dobili za veliki doprinos književnosti ovdašnjih Hrvata. Kako je počela ta suradnja koja danas iza sebe ima brojne plodove te s kakvim ste dojmovima nedavno u Subotici primili *Didinu* nagradu?**

Suradnja s hrvatskim institucijama u Vojvodini započela je nakon što je Društvo hrvatskih književnika objavilo dvotomnu studiju *Panonizam hrvatskog pjesništva Gorana Rema i Sanje Jukić*. Tadašnji ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov** pozvao nas je da predstavimo te knjige jer su one definirale hrvatski književni panonski prostor u koji su punopravno uključeni hrvatski književnici i književnice zemalja panonskog prostora pa tako i oni iz Vojvodine, odnosno

Iznimno cijenim ono što je uradio Balint Vujkov i velika je čast stati u istu rečenicu s takvim velikanom, a kamoli dobiti nagradu s njegovim imenom * Nadam se da ćemo u Plavni iduće godine ili najkasnije za dvije podići bistu Antuna Gustava Matoša * Književna scena Hrvata u Vojvodini je živa i razvijena, s obzirom na ukupan broj ovdašnjih Hrvata, koji je u rang u nekog srednjeg grada u Hrvatskoj, veličine Vinkovaca

iz Srbije. Nakon tog prvog susreta, kako se to ponekad dogodi, pronašli smo motive i načine za daljnju suradnju, koja je iznimno bogata, poglavito sa Zavodom, započeta sa Žigmanovim i uspješno nastavljena s nasljednicima na mjestu ravnatelja: **Katarinom Čeliković** i **Josipom Bakom**, zatim Hrvatskom čitaonicom u Subotici, Fondacijom **Antuna Gustava Matoša** u Beogradu, raznim kulturnim društvima... Ona je naravno primarno institucionalna, ponajviše kroz Društvo hrvatskih književnika u kojem sam dopredsjednik u trećem mandatu, ali i kroz neke druge institucije, recimo Zavod HAZU-a ili Muzej **biskupa Strossmayera** u kojem smo recimo priredili izložbu **Darka Vukovića** i slično. Najvažniji pokrovitelj ove naše suradnje, s hrvatske strane, je Ministarstvo kulture i medija. Nadam se kako će ministrica ispuniti obećanje i da ćemo u Plavni iduće godine ili najkasnije za dvije podići bistu **Antuna Gustava Matoša**. Posebno se, kao Đakovčanin, ponosim znanstvenim skupom o đakovačkom i srijemskom biskupu **Sučiću**, koji je održan u Đakovu i Subotici. Nadam se da ćemo i nastaviti na sličan način, a eto ta suradnja je urodila i nagradom **Balint Vujkov Dida**, koja me ugodno iznenadila i dodatan je motiv da se ova naša zajednička priča i nastavi. Iznimno cijenim ono što je uradio **Balint Vujkov** i velika je čast stati u istu rečenicu s takvim velikanom, a kamoli dobiti nagradu s njegovim imenom.

► **Kao što vidimo, suradnja se odvija na više polja, što nas očekuje u vremenu pred nama?**

Već su dogovorene ili se planiraju nove aktivnosti. Iduće godine organiziramo 10. *Dane Antuna Gustava Matoša*, 9. *Hrvatsku književnu Panoniju*. Objavit ćemo knjigu najboljih priča posvećenih Matošu kao nadahnuću i Matoševe izabrane kritike. Predstavljat ćemo knjige, primjerice svake godine u Zagrebu na *Danu hrvatske knjige* Zavod gostuje kod nas u DHK-u u Zagrebu na Trgu bana Jelačića. Spomenut ću ovdje da kao ravnatelj Srednje škole **Antuna Horvata** surađujem i sa školskim ustanovama u Subotici još od 2006., a ponajviše s Kemijsko-tehnološkom školom i ravnateljem **Nikolom Matkovićem**. Riječ je o iznimno uspješnoj školi, s kojom smo ostvarili niz projekata i međusobnih susreta. Pred dovršetkom je i projekt »Loza zajedništva«, ostvaren sa župom Bereg i župnikom **Damjanom Pašićem**, financiran od Ministarstva regionalnog razvoja Republike Hrvatske. Bit ćete pozvani na otvorenje naše investicije u Trnavi kod Đakova 22. siječnja 2026.

► **Budući da ste upućeni u ovdašnje prilike, kako vidite književnu scenu Hrvata u Srbiji?**

Književna scena Hrvata u Vojvodini je živa i razvijena, s obzirom na ukupan broj ovdašnjih Hrvata, koji je u rang nekog srednjeg grada u Hrvatskoj, veličine Vinkovaca. Na ovogodišnjim *Danima Balinta Vujkova* čuli smo tko je što objavio u proteklih godinu dana i mislim da je to na ponos cijeloj zajednici. Lijepa je to produkcija u kojoj se pronađe i vrlo vrijednih djela. Praćena je književnim nagradama, što je iznimno važno za bolju recepciju pa i poticaj za pisanje. Što se tiče pojedinih autora, smatram kako je pred svim potencijalnim autorima i autoricama veliki izazov kako biti na razini velikih imena s ovog prostora, koja su napustila ovaj zemaljski život pa tako i književnu scenu. Primjerice, **Vojislav Sekelj** i **Petko Vojnić Purčar** bili su relevantni ne samo u hrvatskim već i jugoslavenskim razmjerima. A ima i još primjera. Ako gledamo ovdašnje književnike u odnosu na aktualnu hrvatsku književnu scenu, od autora koji su rođeni na prostorima Srbije u članstvu DHK-a i HDP-a su **Lajčo Perušić**, **Julijana Adamović**, Tomislav Žigmanov, **Ljubica Kolarić Dumić**, **Neven Ušumović**... Nadam se da će im se netko od autora i autorica koji žive i pišu u Srbiji pridružiti, jer ovdašnju scenu vidim kao sastavni dio ukupne hrvatske kulturne i književne scene.

► **Predsjednik ste Društva hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i dopredsjednik Društva hrvatskih književnika. Po vašem sudu, DHK dosta pozornosti obraća na književno stvaralaštvo Hrvata izvan Hrvatske, pa tako i ono koje nastaje u Srbiji. Ta vrsta potpore traje već dugo: većina relevantnijih ovdašnjih književnika bili su, a neki još uvijek jesu članovi Društva, već smo pričali o uključenosti u književne programe DHK-a, a zanimljiv je recimo i projekt četveroknjižnih *Izabranih djela Miroslava Slavka Mađera* čiji je sunakladnik ZKVH. Kako vidite suradnju DHK-a s ovdašnjim Hrvatima, koje su njezine perspektive?**

Društvo hrvatskih književnika ima u svojim programskim dokumentima upisano kako su svi hrvatski autori i autorice, gdje god živjeli, punopravni dio hrvatske kulturne i književne scene. Budući da je naš ogranak prirodno naslonjen na područja gdje žive Hrvati i organizirano djeluju hrvatske kulturne institucije, naša je »misija« suradnja i uključivanje u zajedničke projekte. Spomenuli ste iznimno uspješni projekt *Izabranih djela Miroslava Slavka Mađera*, hrvatskog književnika rodom iz Hrtkovaca. Činjenica da ga je priredila aktualna predsjednica DHK-a, a uredio aktualni dopredsjednik, dovoljno govori.

► Na početku razgovora spomenuli ste knjigu *Panonizam hrvatskog pjesništva* koja je uključila i ovdašnje hrvatske autore. S obzirom na kulturno naslijeđe i geografske odlike, ne čudi da je panonizam važna poveznica ovdašnjih Hrvata s književnom scenom na istoku Hrvatske, u Slavoniji ili Srijemu. Tu je svakako i mađarski i austrijski dio Panonije gdje također stvara hrvatska manjina. Kako vidite ovu panonsku priču, tu je i manifestacija *Hrvatska književna Panonija*...

Hrvatska književna Panonija, koju sam osmislio kao jednokratnu manifestaciju zajedno s nekadašnjim ravnateljem *Croatice* iz Budimpešte **Csabom Horvatom**, bila je toliko uspješna pa je dobila nastavke i danas je jedinstven književni i umjetnički program koji okuplja relevantne hrvatske književnike i književnice iz Hrvatske, BiH, Srbije, Mađarske i Austrije. Ove godine se održava 27. i 28. studenoga u Budimpešti. U dosadašnjih sedam izdanja u programima je sudjelovalo oko 200 sudionika, a programima je nazočilo više tisuća posjetitelja, uglavnom predstavnika hrvatske manjine te učenika Hrvatske gimnazije, osnovne škole i dječjeg vrtića iz Budimpešte (HOŠIG). Susrete podržava i hrvatsko Veleposlanstvo. Organizatori su *Croatica* nonprofit kft. iz Budimpešte i Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski u suradnji sa Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj iz Pečuha, Zavodom za kulturu vođanskih Hrvata iz Subotice, HOŠIG-om (Hrvatskim vrtićem, osnovnom školom i đачkim domom) iz Budimpešte, Panonskim institutom iz Pinkovca i Hrvatskim štamparskim društvom iz Beča. Osim najvažnijeg dijela programa – susreta hrvatskih književnika iz pet država i upoznavanja s književnim opusima i recentnima djelima, program je upućen i prema pripadnicima hrvatske manjine koju upoznajemo s dosezima suvremene hrvatske književnosti, ali i međusobno povezujemo. Također program je usmjeren na učenike Hrvatske gimnazije i osnovne škole u Budimpešti koji imaju prigode susresti se s recentnim književnicima koji im zajedno s nastavnicima tumače svoja djela. Nadamo se da će nas naš glavni pokrovitelj, Ministarstvo kulture i medija, nastaviti i dalje financirati.

► Da pričamo malo i o Vašem književnom radu. Vaš bogat opus čini više desetaka knjiga među kojima su romani, priče, zbirke poezije, književne kritike, knjige eseja i znanstvenih studija, slikovnice. Kao književnoga autora, koje Vas teme najviše okupiraju i zbog čega?

Teško je odgovoriti na Vaše pitanje. Prvenstveno želim pisati knjige koje bih i sam volio čitati. Pogled na moj opus kazuje kako imam različite, ponekad i naizgled nespojive interese. Posljednjih godina dosta se bavim znanstvenim radom, ponosim se otkrićem kako je prvi svjetski prevoditelj **Karla Maya** đakovački književnik **Nikola Tordinac** ili monografijom o avangardnoj slikarici **Vjeri Biller**, koja je izlagala u Budimpešti, Berlinu, Beogradu, Rimu, a u hrvatskoj kulturi je bila posve nepoznata. Ipak, moja najve-

ća ljubav je proza. Započeo sam s prozom nadahnutom **F. S. Fitzgeraldom**, a posljednjih godina nekako najradije pišem *historiografsku fikciju*, priče i romane nadahnute povijesnim ličnostima. Evo, baš sam danas primio vijest kako je moj roman *Svirači čarobnih frula* u kojem su glavni junaci **W. A. Mozart**, njegov šurjak **Jakob Haibel** i njihove supruge **Sophie** i **Constanze**, dobio nagradu *Knez Trpimir* za najbolji neobjavljeni hrvatski povijesni roman. Možda će čitatelje začuditi ova tema, ali je objašnjenje jednostavno: Sofija i Jakob su od 1806. do 1826. živjeli u Đakovu gdje je poznati kompozitor, svirač i tenor Jakob Haibel bio *regens chori* u đakovačkoj katedrali.

► Ovih dana završava *Mjesec hrvatske knjige*, koji se održava od 15. listopada do 15. studenoga. Brojni su izazovi knjige u suvremenom dobu tzv. ekranske kulture, iako imamo i elektroničke knjige. Kao vrlo angažirani akter književnoga života, kako vidite pitanje opstanka knjige: je li u pitanju bezrazložna »kuknjava« ili ozbiljna prijetnja? Tu se svakako nameće i pitanje: može li knjiga (pre)živjeti bez sustavne potpore države u smislu otkupa za knjižnice, književnih stipendija, nagrada, manifestacija, medijske zastupljenosti...

Hrvatska književnost može preživjeti i bez potpora, postoji nekakvo tržište, ali bez potpora bi ono bilo višestruko smanjeno i osiromašeno. Hrvatska ima odličan sustav potpora, to je vidljivo i na književnim sajmovima. *Interliber* polako preuzima primat u regiji. Nažalost, Hrvati malo čitaju, iako ipak čitaju. Vidimo to svake godine na Upravnom odboru DHK-a kada radimo isplatu sredstava prikupljenih javnom posudbom knjiga u knjižnicama. Iako je iznos po posuđenoj knjizi tek desetak centi, ipak mnogi autori ostvare pristojan prihod po posudbi. Nažalost, broj čitatelja će se nastaviti smanjivati, ali će knjiga opstati. Veći je problem za književnike umjetna inteligencija. Počeli su neki, koje ne mogu nazvati autorima, pisati knjige uz pomoć AI-a. Društvo hrvatskih književnika objavilo je ove godine oštru deklaraciju u kojoj se zalaže za ljudsko autorstvo i zabranu takvog prodiranja u ljudsku kreativnost. Ne treba kao u znamenitoj **Herbartovoj Dini** zabraniti »misleće strojeve«, ali ih treba što prije regulirati i onemogućiti da ugroze ili istisnu ljude kao autore.

► Od utemeljenja 1998. godine uključeni ste u organizaciju Đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara. Kako vidite stanje književne kritike danas, koliko je ona važna za književni život? I što kada je nedostaje?

Ako je književnost u krizi, naravno da je i kritika u sličnom stanju, iako se danas možda piše i više književno-kritičkih tekstova nego prije, jer je više mogućih medija u kojima se može objavljivati. Možda je problem književne kritike premalo »kritičnosti«, odnosno kritika unutar kruga istomišljenika i suradnika koja ne može biti do kraja objektivna. U BiH to zovu »jaranska« kritika. Đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara započeli su u jednom drugom vremenu za hrvatsku književnu kritiku i hrvatsku književnost uopće, u vremenu kada je internet u povojima, društvene mreže nisu postojale, a hrvatske su dnev-

ne novine i časopisi još uvijek imali ustaljene i opsežne rubrike ili cijele dnevne priloge u kojima se pratila književnost, i to iz pera redom renomiranih književnih kritičara i kritičarki. Vremena su se promijenila, ali književna kritika je opstala, pa tako i Đakovački susreti, koji su prošle godine za temu imali odnos umjetne inteligencije i književne kritike, a sudjelovali su kritičari mlađe generacije, među kojima i **Darko i Nevena Baštovanović** iz Vojvodine. Pokušavamo na Susretima redovito imati sudionike i izvan Hrvatske, tako da je u programima sudjelovao i niz autora iz Vojvodine, najčešće Katarina Čeliković i Tomislav Žigmanov. I Vi ste u onoj »korona godini« dali svoj prilog u zborniku i u online izdanju manifestacije posvećene mlađoj hrvatskoj književnoj kritici u Srbiji, kao i **Klara Dučić Ševčić, Vladimir Nimčević, Ivana Andrić Penava**, spomenuti Nevena i Darko Baštovanović... Sličnu praksu nastaviti ćemo možda već iduće godine kada nam je središnja tema »Književna kritika i kulturni ratovi«. Vidjet ćemo hoće li biti interesa među kritičarima u Vojvodini za tu, čini se, danas vrlo aktualnu temu.

► **Prošle ste godine objavili knjigu *Kako napisati roman prema uputama velikih romanopisaca Harukija Murakamija, Philipa Rotha, Milana Kundere, Marija Vargasa Llose, Orhana Pamuka i Amosa Oza*. Kalkulirajući s time da će ovaj intervju čitati i osobe zainteresirane za pisanu riječ, koje su tajne velikih majstora kad se radi o pisanju romana?**

U knjizi, zapravo dužem eseju, izdvojio sam pregršt naputaka velikih romanopisaca o tome kako napisati roman

ili kako su oni pisali svoje romane. Ne sumnjam da će ovi savjeti budućim književnicima biti od koristi: čak i ako se ne složiš s nekim zaključkom ili prijedlogom, korist će biti barem od toga što saznaješ kako ne bi trebao pisati ili kako ne želiš pisati. Pisanje je (izuzev za Murakamija) ozbiljan, težak, mukotrpan posao i to svi autori ponavljaju. Stvoriti iz *nepisanog svijeta pisani svijet* iznimno je kompleksan proces, s puno rada, pisanja, nadopisivanja i križanja, ali i prostor neograničene slobode i imaginacije s kojom se nije uvijek lako nositi. Jedan od mogućih recepata za mlade autore je oponašanje velikih književnih uzora, njihovih spisateljskih modela, a najteže je »biti samo svoj« – hoditi neutabanim, nepoznatim stazama, ukoliko takve još postoje, odnosno ukoliko nisu dostupne kao u kakvoj bajci, samo odabranima, možda Kunderi, Pamuku, Ozu, Llosi, Murakamiju, Rothu... Za nadati se je da sve velike priče nisu ispričane, svi modeli potrošeni, kako je još moguće zainteresirati čitatelje, koji će očarani čitati tuđe, tvoje, rečenice, kao svoje iskustvo, koje sami nisu uspjeli iskazati drugačije nego – čitanjem. Ako na kraju mogu dati savjet hrvatskim, ali i ostalim književnicima i književnicama iz Srbije, onda je za mene najvažniji onaj da pišu za cijeli svijet, a ne za sebe; da se tematski i stilski, prostorno i vremenski, ne omeđuju. Kao što neki košarkaš iz Sombora može biti najbolji na svijetu, to može i neki književnik ili književnica iz Subotice, Petrovaradina ili Plavne... Zar nije jedini nobelovac iz bivše Jugoslavije rođen u malom Dolcu kod Travnika.

Proslave u Zemunu, Kukujevcima i Golubincima

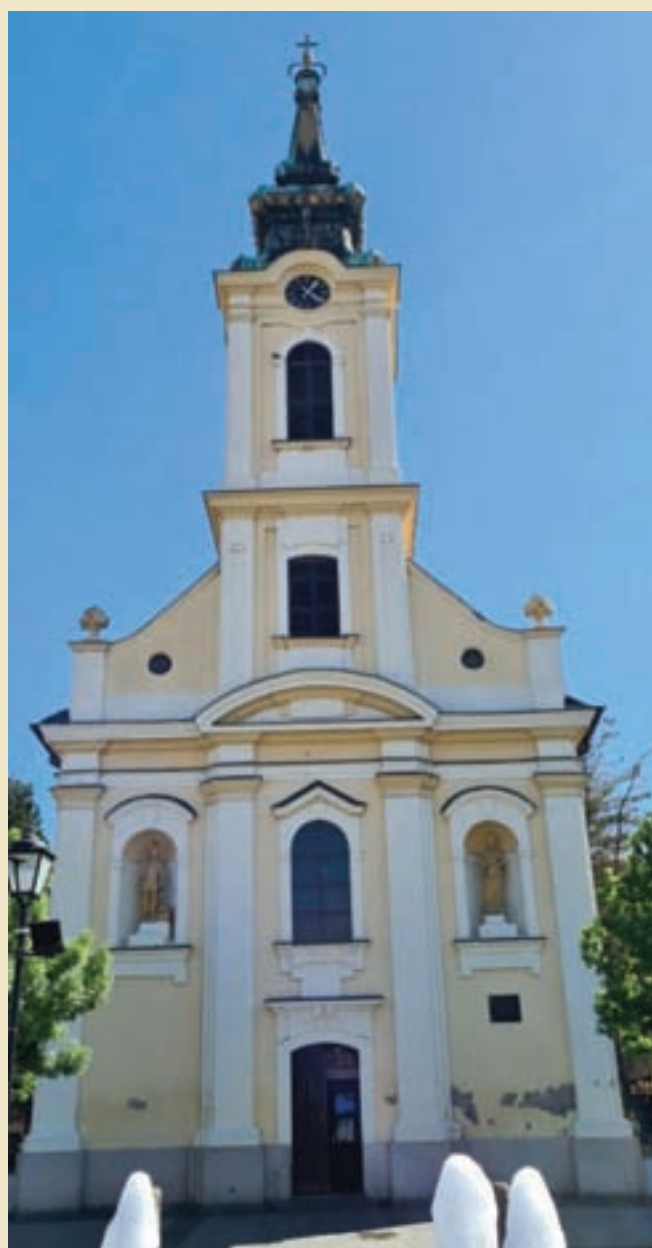
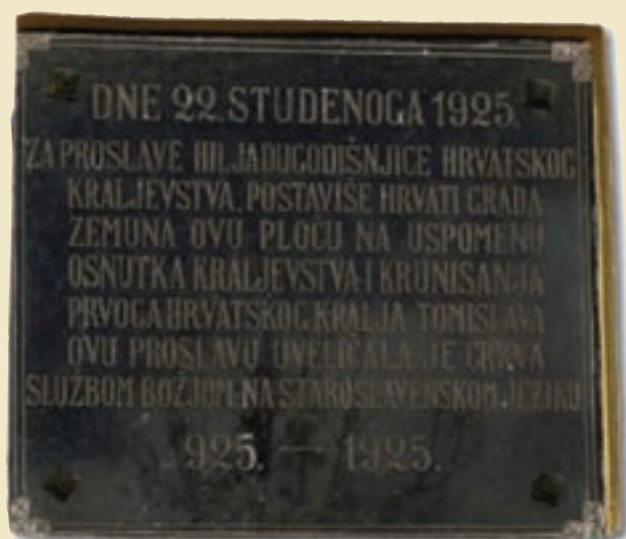
U trima mjestima u Srijemu postavljene su spomen-ploče u čast Hrvatskom Kraljevstvu i kralju Tomislavu. U Zemunu i Kukujevcima bilo je to 1925., a u Golubincima nešto kasnije, 1935. godine

Odlukom Hrvatskoga sabora 2025. godina proglašena je Godinom obilježavanja 1.100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva. Različitim kulturnim, umjetničkim i znanstvenim događajima jubilej obilježavaju Hrvati u domovini i izvan nje.

I prije jednog stoljeća, 1925., organizirana je milenijska (1.000. obljetnica) proslava Hrvatskoga Kraljevstva. Slavila se diljem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, a posebno na teritorijima gdje su nastanjeni Hrvati, među kojima su bila i mjesta u Bačkoj i Srijemu. U ovom broju bavimo se proslavama u Zemunu, Kukujevcima i Golubincima.

Zemun

Udruživanjem dvaju hrvatskih pjevačkih društava u Zemunu, *Odjek* i *Rodoljub*, u ožujku 1925. godine nastalo je Hrvatsko pjevačko društvo *Tomislav*. Novoosnovano društvo svoje pravo djelovanje započelo je proslavom tisućugodišnjice Hrvatskoga Kraljevstva. Proslava je

Posveta je vodio prelat dr. Alojzije Vincetić, župnik. Kao predsjednik župe "Klaic" i potpredsjednik "Tomislava" govorio je i otkrio ploču dr. Josip Gunčević. U svom govoru je istakao: Ponosan je danas svaki Hrvat, kada se obazre tisuću godina nazad i vidi svoju povijest, u kojoj se nema čega stidjeti, jer je svaka njezina stranica svjedočar narodnog uvjerenja o poštenju, pravdi i slobodi. Nikad hrvatski narod nije bio agresivan, niti je težio za tuđim. Uvijek je branio svoje, jer ga je na to nukala svijest o pravdi i težnja za slobodom. Braneci svoje, branio je i čitav krišćanski zapad. Hrvati su bili bedem, iza kojega je mirno mogao Zapad da napreduje u kulturi i civilizaciji. I kad god bude taj Zapad govorio o civilizaciji i kulturi, morat će spomenuti i onaj narod, koji mu je tu kulturu omogućio svojim trajnim stražarenjem. Nikada nije u ovih tisuću godina hrvatski narod izgubio svijest o svome nacionalnom, povijesnom, državnom i zemljopisnom integritetu, kroz čitavo vrijeme hrvatski narod zna, da je slobodan narod, da mu pripada hrvatska država, iako ulazi u razne paktove i državne sklopove s drugima, i konačno da mu pripada teritorij na kojem je hrvatski narod i njegova državopravnost svoj u svome. Zato i danas na krajnjoj točki hrvatskog kontinuiteta slavimo ovu hiljadugodišnjicu sa željom, da u novoj hiljadugodišnjici doživimo ostvarene ideale, koji će odgovarati našoj narodnoj duši i njenim težnjama.

održana 22. studenoga 1925. godine. Na svetoj misi u župnoj crkvi Tomislav pjevao je *Staroslavensku misu* o. **Kamila Kolbea**.

Pred crkvom je održana posveta spomen-ploče. Posvetu je vodio župnik, prelat dr. **Alojzije Vincetić**. Tom je prigodom govorio i otkrio spomen-ploču predsjednik župe **Klaic** i potpredsjednik *Tomislava* dr. **Josip Gunčević**. Spomen ploča sadržava sljedeći napis: »Dne 22. studenoga 1925. za proslave hiljadugodišnjice Hrvatskoga Kraljevstva, postaviše Hrvati grada Zemuna ovu ploču na uspomenu osnutka kraljevstva i krunisanja prvoga hrvatskog kralja Tomislava ovu proslavu uveličala je crkva službom Božjom na staroslavenskom jeziku. 925. – 1925.«.

Nakon otkrivanja spomen-ploče, vojna glazba odsvirala je *Lijepu našu*. Na proslavi su bili i ministar **Pavle Radić** i narodni zastupnici dr. **Polić**, dr. **Lorković**, dr. **Hohnjec** te drugi odličnici. (**Vlatko Rukavina**, *Hrvati stvaraoći u Zemunu*, Zemun 1990., str. 118-119).

Kukujevci

U Kukujevcima su održane dvije proslave. Prva je vezana uz 15. i 16. kolovoza 1925. kada je spomen-ploča postavljena na osnovnu školu, a druga je održana 1926. godine kada je spomen-ploča premještena na crkvu. Odbor Hrvatske čitaonice pokrenuo je akciju proslave Tisućgodišnjice hrvatskog kraljevstva u Kukujevcima koja je održana 15. i 16. kolovoza, o čemu opširno piše osječki *Hrvatski list*.

Proslava je započela u subotu, 15. kolovoza, navečer zvonjavom zvona i pucnjima mužara na što su se seljani okupili pred Hrvatskom čitaonicom, formirala se povorka koja je krenula do škole gdje je vlč. **Latković**, grkokatolički župnik iz Berkasova, održao zanosni prigodni govor. Na kraju je otpjevana *Lijepa naša* i povorka je krenula, predvođena glazbom, pod bakljama i lampionima kroz selo pjevajući rodoljubne pjesme. Otpjevana je himna *Lijepa naša* i povorka je krenula prema čitaonici.

U nedjelju je glazba svirala pred čitaonicom, a potom se ponovno formirala povorka koju je predvodio banderij seoskih konjanika s lijepo ukrašenim konjima, s glazbom. Povorka je prošla kroz ulice dok su kuće bile prikladno

urešene. Povorka je došla na svečanu misu koja je održana pod vedrim nebom. Popodne je bila pučka svečanost, a navečer je održana priredba na kojoj je izvedeno *Na Duvanjskom polju*, mjesni učitelj **Ante Rehak** dirigirao je mjesnim zborom koji je otpjevao *Lijepu našu*, *S Velebita klik se ori*, *S Dinare kršne*, *Rudi zora* (*Hrvatski list*, br. 182, 22. kolovoza 1925.)

Proslava 1926.

O kukujevačkoj proslavi saznajemo i iz knjiga **Cecilije Maković Sjećanje na Kukujevce** i **Antuna Devića Župa Kukujevci** koji prenose zapis župnika **Filipa Kicoševića** iz njegova djela *Liber memorabilium*. Naime, on spominje spor mještana i njihovog župnika **Josipa Tomičića** zbog čega je 1925. spomen-ploča postavljena na zgradu škole. U spor se »umiješao« mitrovački župnik dr. **Rački** koji je pomirio suprotstavljene pa je organizirana i druga velika svečanost 1926. kojoj se pridružilo i Hrvatsko pjevačko društvo *Nada* iz Mitrovice.

Spomen-ploča je 1925. postavljena na zgradu osnovne škole, ali je 1926. premještena na seosku crkvu Presvetog Trojstva iznad portala gdje je bila do 1995. kada je skinuta i uništena. Ploča je sadržavala sljedeće elemente (rekonstruirano na osnovi sjećanja mještana): »hrvatski grb / lik kralja Tomislava / 925. – 1925.«

Golubinci

U Golubincima je 1925. godine obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva obilježena tako što je župnik **Vinko Juranić** nabavio tri velika zvana za 63.000 dinara. Zvona je blagoslovio dr. Alojzije Vincetić, prelat župnik iz Zemuna, a kum je bio seljanin **Mitar Lisac**. Stara zvona su za vrijeme I. svjetskog rata skinuta i pretopljena u topove.

Župljani su tek 1935. godine postavili spomen-ploču koju je izradio majstor **Veber** iz Indije. Ploča sadržava sljedeći napis: »Kralju Tomislavu / o hiljadugodišnjici Kraljevstva Hrvatskog / 925 – 1925 / podigoše golubinački Hrvati«. Na proslavu je došlo društvo *Tomislav* iz Zemuna i predstavnici iz Sr. Karlovaca, Slankamena, Mitrovice i Rume. Poslijepodne je došao i biskup **Akšamović**. (Marko Kljajić, *Golubinci kroz povijest*, Izdavačko društvo Hrid Subotica, Petrovaradin 1966. 25, 54., 67) (kraj)

Priredila: Katarina Čeliković (katalog izložbe 1100. obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva (925. – 2025.) – Tragom milenijske proslave u Bačkoj i Srijemu)

NIU Hrvatska riječ: Javni poziv za rukopise

Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* poziva autore i autorice pripadnike hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji, koji pišu na hrvatskom jeziku, da šalju

svoje neobjavljene rukopise radi njihove moguće objave u idućoj, 2026. godini. Zaprimalu se rukopisi iz područja književnosti (poezija, proza, dramsko stvaralaštvo, dječja književnost) i publicistike (feljton, reportaže, eseji, komentari...). U području književnosti u obzir se uzimaju i rukopisi pisani na dijalektalnim govorima Hrvata.

Preporučljivo je da rukopis ima i recenziju. Uz rukopis treba priložiti i kratak životopis autora ili autorice.

Rukopisi se šalju u elektroničkom obliku (Word dokument) na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs. Rok za slanje rukopisa je do 15. prosinca.

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo regionalnoga razvoja
i fondova Europske unije

Hrvatski
Poslovni
Klub

PROGRAM EDUKACIJE IZ PODRUČJA PRIPREME I PROVEDBE EUROPSKIH PROJEKATA IZ EU FONDOVA

**Program prekogranične suradnje između
Republike Hrvatske i Republike Srbije
Referentni broj: 021-RH-ES-2025**

Razdoblje trajanja projekta: SVIBANJ - PROSINAC 2025.

Vodeći partner u Hrvatskoj: VELEUČILIŠTE "LAVOSLAV RUŽIČKA" U VUKOVARU

Partner u Srbiji: HRVATSKI POSLOVNI KLUB - HPK, BEOGRAD

Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Poezija koja spaja, čuva i nagrađuje

»Svatko je samim time što je sudjelovao već puno toga napravio i zavrjedio dar, a oni koji su bili izvrsni u prosincu će ići s Hrvatskom čitaonicom na jednodnevni izlet u Osijek«, najavila je Bernadica Ivanković

Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku održana je 8. studenoga u čitaonici Gradske knjižnice Subotica. Na ovoj, 24. Smotri, sudjelovalo je oko osamdeset učenika podijeljenih u tri dobne skupine. Svi oni govorili su na hrvatskom jeziku te na dijalektima: bunjevačkoj i šokačkoj ikavici. Osim učenika koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, nastupili su i oni koji uče izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, i to iz gotovo svih mjesta u Vojvodini u kojima se ovaj predmet izučava. Posebnost ovogodišnje smotre bio je i nastup učenice iz Beograda – prvi put otkako se Smotra održava.

Knjiga na dar

Teži dio posla imalo je stručno povjerenstvo u sastavu: glumice Narodnog kazališta u Subotici **Vesna Kljajić Ristović** i **Kristina Jakovljević** te dugogodišnji, nagrađivani recitator **Filip Čeliković** koji su saslušali sve recitatore koji su došli iz Monoštora, Sonte, Berega, Vajske, Beograda, Sota, Srijemske Mitrovice, Lemeša, Tavankuta, Đurđina i Subotice. Oni su morali odabrati one najbolje među brojnim nadarenim recitatorima. Odabrani učenici dobili su pohvalnice i nagradu – jednodnevni izlet u Osijek, dok su svi sudionici na dar dobili knjigu.

»Iako je danas vani kišno, nas su osunčala ova djeca i mladi koji su nam dokazali da naš jezik neće nestati. To je najveći značaj svega ovoga. Nije lako govoriti svojim materinim jezikom u zemlji u kojoj ste nacionalna manjina, a još i govoriti poeziju – zaista pohvalno i ohrabrujuće. Ujedno, ovo je i mjesto upoznavanja i druženja, a sam izlet bit će nešto što će djeca sigurno pamtiti«, rekla je predsjednica Hrvatske čitaonice i organizatorica Smotre **Bernadica Ivanković**.

Kako je Ivanković rekla, iza ovog natjecanja stoji dodatni rad svih mentora i učenika, jer da bi netko mogao recitirati poeziju, potrebno je istu i razumjeti.

»Sve ono što smo danas čuli plod je rada. Pjesmu je potrebno razumjeti, napraviti analizu i prije svega oda-

brati onu koja pristaje dobi djeteta. Stoga je pjesma koja se recitira uvijek više od onih 'samo poslaganih' stihova. To je blago, jer djeca to čitaju, promišljaju, shvaćaju na svoj način i jasno na kraju govore te stihove. Osobito me raduje što su djeca govorila i poeziju lokalnih autora i na dijalektima koje moramo čuvati. Svatko je samim time što je sudjelovao već puno toga napravio i zavrjedio dar, a oni koji su bili izvrsni će u prosincu ići s Hrvatskom čitaonicom na jednodnevni izlet u Osijek, gdje ćemo im osigurati predstavu, uživanje u adventu, druženju, zajedništvo, i još poneke sitnice koje su iznenađenje«, kaže Ivanković.

Na početku programa djecu su pozdravili član Gradskog vijeća Grada Subotice zadužen za obrazovanje **Nenad Ostojić** i vijećnica Hrvatskog nacionalnog vijeća i koordinatorica izvannastavnih aktivnosti **Tanja Stantić**, a djecu je podržala i vanjska suradnica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i utemeljiteljica Smotre **Katarina Čeliković**.

Čuvari jezika i poezije

Prvi puta na Pokrajinskoj smotri recitatora sudjelovali su i učenici iz Beograda u kom se od nedavno u Fondaciji **Antun Gustav Matoš** izvodi predmet hrvatski jezik

s elementima nacionalne kulture, kao izvannastavna aktivnost.

»Imam zadovoljstvo i čast da sam u Beogradu i da mogu poučavati djecu hrvatskom jeziku. Biti s djecom znači biti mlad i oživljavati sve one stvari koje sam živjela dok sam radila u nastavi, a to sam radila cijeli život. To je iznenađenje i dar za mene. Prvi puta smo na Pokrajinskoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku i vrlo sam bila sretna kada smo dobili poziv za sudjelovanje. Dok sam radila u školi, rado sam vodila djecu na recitatorske sekcije i moram reći da sam vrlo iznenađena brojem i kvalitetom ovog natjecanja. Uživala sam od početka do kraja i što možemo biti dio ovoga natjecanja«, kaže prof. **Dubravka Tinođić**, koja predaje hrvatski jezik u Beogradu.

Sončani su i ove godine imali zapažen nastup, a sve njih više od deset godina vodi nastavnica koja predaje hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture **Tamara Kokai**.

»Bogu hvala pa mi u Sonti imamo puno zainteresirane djece za ovaj predmet. S djecom je uvijek zanimljivo raditi, a kada su u pitanju recitatori trudim se da svake godine idu druga djeca, da oni koji to žele i dobiju priliku za to. Biramo pjesme vrlo detaljno, točnije damo im nekoliko prijedloga, a krajnju odluku donose oni sami. Tako da im dozvolim taj subjektivni osjećaj i u odabiru, pa i u kazivanju poezije, jasno uz potrebne korekcije. Osim djece koja putuju i druže se, svi mi nešto novo i naučimo, kako djeca, tako i mi nastavnici. Radujem se jer imamo mogućnost sudjelovati, a onda na kraju i uspjeh koji su djeca ostvarila«, kaže Kokai.

Najbolji zavrijedili izlet u Osijek

Dok su današnja djeca često zaokupljena mobitelima i raznim igricama, vrijedi istaknuti one koji čitaju, osjećaju i govore poeziju. Oni su, samim time, već – pobjednici. Za najbolje recitatore ovogodišnje Pokrajinske smotre proglašeni su:

Mlađi uzrast: **Mia Dulić** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica), **Ana Farkaš** (OŠ *Bratstvo-jedinstvo*, Lemeš), **Filip Gal** (OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta), **Lazar Ivanković Radaković** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica), **Marko Kusturin** (OŠ *22. oktobar*, Monoštor), **Stefan Martinković** (OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta), **Marta Mikula** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica), **Milica Petrović** (OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta), **Martin Sudarević** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica) i **Ivan Vukov** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica).

Srednji uzrast: **Petra Bilinović** (OŠ *Matija Gubec*, Tavankut), **Josipa Ivanković Radak** (KD *Ivan Antunović*, Subotica), **Marijan Ivanković Radaković** (Hrvatska čitaonica Subotica), **David Kovačević** (Udruga *Naša djeca*, Subotica), **Sofija Kovačević** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica), **Magdalena Kujundžić** (HGU *Festival bunjevački pisama*, Subotica), **Strahinja Martinković** (OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta), **Petra Temunović** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica), **David Tikvicki** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica), **Emilia Tonković** (Hrvatska čitaonica Subotica), **Katarina Vukadinović** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica) i **Noa Žarko** (OŠ *Sveti Sava*, Srijemska Mitrovica).

Stariji uzrast (srednjoškolci): **Sara Dulić** (Gimnazija *Svetozar Marković*, Subotica), **Marija Magdalena Huska** (Hrvatska čitaonica Subotica), **Sara Ileš** (Srednja medicinska škola, Subotica), **Mirna Minić** (Srednja medicinska škola, Subotica), **Nađa Perović** (Srednja medicinska škola, Subotica) i **Anja Rončević** (Srednja medicinska škola, Subotica).

Kao poticaj za daljnji rad, odlukom žirija na izlet u Osijek su upućeni i: **Lorena Cvetković** (Fondacija *A. G. Matoš*, Beograd), **Tea Rica** (OŠ *Moša Pijade*, Bereg), **Tereza Dulić** (HKPD *Đurđin*, Đurđin), **Una Šapčanin** (HKU *Antun Sorgg*, Vajska) i **Mirela Zarecki** (OŠ *Srijemski front* Šid – Sot).

Pokrajinsku smotru recitatora podržali su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Grad Subotica.

Ž. V.

Tomislav Dražić, voditelj prvog Dnevnika Radio-televizije Vojvodina

»Dobro veče, ovo je Televizija Novi Sad...«

»Svi smo bili novi u tom poslu, puni entuzijzma, volje i želje da uradimo posao najbolje što možemo. Mislim da nas je taj entuzijizam dugo vukao i učinio nas vrlo brzo dobrim i prepoznatljivima u cijelom okruženja JRT-a«, kazao je Tomislav Dražić

Uskoro, 27. studenoga, navršit će se 50 godina od prvog emitiranja jednosatne specijalne emisije, te prvog Dnevnika Radio-televizije Novi Sad. Emisiju su prenosile sve televizijske stanice bivše Jugoslavije, ne samo na srpskohrvatskom, nego i na slovenskom (Televizija Ljubljana) i makedonskom jeziku (Televizija Skoplje). Urednik je bio **Petar Latinović**, a spiker, voditelj koji je prvi put gledateljima rekao: »Dobro veče, ovo je Televizija Novi Sad...«, bio je **Tomislav Dražić**. Tog istog

dana, ali u 17 sati, emitiran je prvi Dnevnik Televizije Novi Sad u informativno-političkom programu na srpskohrvatskom jeziku koga je vodio tadašnji glavni urednik **Duško Popov**, a sudjelovali su osim Dražića, **Doda Tot** i **Marija Balgavi**. Sljedeći i sve naredne dnevnikove vodio je Tomislav Dražić.

Audicija za ulazak u televiziju

Tomislav Dražić novinarsku karijeru započeo je na radijskoj postaji Radio Srem u Rumi. Još u osnovnoj školi počeo je recitirati i glumiti. U gimnaziji također je bio aktivan u recitatorskoj i dramskoj sekciji kada se okušao kao glumac u filmu *Crveni balon*. Pozornica i mikrofoni stalno su ga privlačili, a budući da u životu ništa nije slučajno, kaže da je njegov odlazak na radio, a zatim na televiziju, vjerojatno bio Božja volja.

»Ulazak u novinstvo bio je slučajnost. Radio stanica Srem u Rumi kasnih šezdesetih godina prošlog stoljeća bila je jedina na području Srijema. Momak iz Novog Sada radio je kao voditelj. Jednog dana nije došao i drugarica koja je tamo radila pozvala me da dođem. Otišao sam i ostao tamo raditi četiri godine«, kaže o svojim počecima Dražić.

Početkom rujna 1975. godine objavljen je natječaj za spikera, voditelja na Televiziji Novi Sad. Radio urednik obavijestio ga je o tome i on se prijavio. Ubrzo je pozvan na razgovor.

»Kada sam došao na razgovor, bilo je 205 kandidata za to radno mjesto. Od tog broja bilo je oko 170 prelijepih djevojaka. Budući glavni urednik Duško Popov nas je pozdravio, nakon čega smo imali tonsku probu. Dobrovoljno sam se prijavio da idem među prvima. Proba je dobro prošla, međutim, tonski snimatelj me zamolio da pročitam tekst još jednom. Poslije toga bio sam pozvan još tri-četiri puta nakon čega nas je u konkurenciji ostalo pet. U lipnju su izabrali mene. Počeo sam raditi u rujnu, kada smo se kao redakcija uhodavali. U početku sam radio kao spiker, voditelj a kasnije i druge novinarske poslove, područje turizam i promet. Uglavnom sam uređivao i vodio dnevnik i nekim urednicima koji se nisu htjeli javno pojavljivati, bio voditelj«, kaže Dražić.

Prepoznatljivi u sustavu JRT-a

Za početak emitiranja programa trebalo je puno rada i učenja. U početku je to bio tim od 20-ak ljudi u informativnom programu, usporedo s kulturnim, dokumentarnim, zabavnim programima na četiri jezika nacionalnih manjina.

»Imitirali smo dnevnik, pripremali ga i montirali. Tada se radilo filmski, što je kompliciranije nego danas kada se radi elektronički. Materijal se snimi pa se šalje u laboratorij. Kada se materijal vrati, ton i slika se montiraju na filmskim stolovima. Već polovinom rujna počeli smo emitirati program u etar, ali ne javno. Mogao je gledati samo onaj tko je uspio uhvatiti signal. Tako smo vježbali da bismo bili spremni kada dođe taj trenutak«, kaže Dražić.

Izuzev glavnog urednika i njegovog zamjenika, tim su činili mladi ljudi, a prosjek godina bio im je oko 30.

»Bili smo mladi, nitko ništa nije znao. Svi smo bili novi u tom poslu, puni entuzijazma, volje i želje da uradimo posao najbolje što možemo. Mislim da nas je taj entuzijizam dugo vukao i učinio nas vrlo brzo dobrim, prepoznatljivima u cijelom okruženju JRT-a. U to vrijeme smjenjivalo se pet centara svake nedjelje: nedjeljni dnevnik, vijesti u 10 i 20,30. Treći dnevnik je radio drugi centar, kako je na koga došao red. U tome su sudjelovali Beograd, Zagreb, Sarajevo, Titograd (Podgorica) i Novi Sad. Naš red je bio svaki peti tjedan. Ali ono što je mnogo važnije jest da smo imali susrete tzv. četvorožičnom mrežom, da se povežemo i vidimo. Kao urednici nedjeljnih dnevnika svakog utorka imali smo sastanak na toj mreži i govorilo se vrlo kritički o dnevniku koji se emitirao. Nije bilo namještaljki, favoriziranja od politike i drugih činitelja, nego smo se trudili biti vrlo profesionalni. Rivalitet i želja da budemo bolji bio je prisutan kod svih nas. Vrlo brzo postali smo prepoznatljivi po nekom našem stilu. Najviše nas je kočila Televizija Beograd jer su nas smatrali nekim 'mlađim bratom' i uvijek su se tako i odnosili prema nama, za razliku od drugih centara, poput Zagreba i Sarajeva, koji su nas jako cijenili i poštovali. Sastanke urednika nedjeljnih dnevnika imali smo svakog mjeseca u jednom od mjesta odakle je emitiran nedjeljni dnevnik. Naše kolege najviše su voljele da se nađemo ili u Sarajevu ili u Novom Sadu«, kaže naš sugovornik.

Nagradu za rad i trud novosadska ekipa dobila je 1988. godine, na televizijskom natjecanju u Neumu. Tada su urednici bili **Duško Bogdanović** i Tomislav Dražić. Stručni žiri ocjenjivao je dnevnikove svih jugoslavenskih centara i novosadski dnevnik proglašen je najboljim dnevnikom Jugoslavenske radio-televizije.

Iste večeri, kada je prvi put emitiran dnevnik na srpsko-hrvatskom jeziku, emitirani su i dnevnik na mađarskom, slovačkom, rusinskom i rumunjskom jeziku. Dnevnik na mađarskom jeziku emitirao se svakodnevno, dok su druge manjinske redakcije imale drugačije emisije. U svom radu imali su apsolutnu pomoć i podršku profesionalaca. Na početku rada dolazili su im pomoći spiker **Branko Surutka** i **Danka Novović**.

»Nismo išli glavom kroz zid, nego smo se dobro pripremali za posao koji nas čeka. Imali smo jako dobar odnos s tehnikom. Bili su to kadrovi uglavnom iz Beograda

i Niša, jer u Novom Sadu nije bila elektrotehnička škola, posebno smjer televizije«, kaže Dražić naglašavajući da je u njegovom poslu i snalažljivost od velikog značaja.

Tako je bilo situacija kada je bio prinuđen čitati s neredigiranih tekstova s teleprintera, gdje je bilo potrebno puno stručnosti i snalažljivosti jer greška se nije smjela dogoditi.

Odlazak iz televizije

Devedesete godine otišao je iz informativnog programa. Zajedno s kolegom Duškom, uz pomoć reportažnih kola s puno mladih entuzijastičnih ljudi, počeli su emitirati treći program iz kazališta u Novom Sadu. Svakog dana u 16 sati emitirala se informativna emisija od 15-ak minuta. Nažalost, to nije dugo trajalo, samo do rujna 1990. godine.

Na Televiziji Novi Sad radio je do 1. siječnja 1993. godine.

»Tog 1. siječnja oko 200 ljudi, vrsnih novinara, komentatora, tehničara, direktora televizije i tehnike ostalo je bez posla, među njima i ja. Suspendirani smo na šest mjeseci, ali znali smo da je to kraj. Nitko od tih ljudi nije se vratio na posao. Nazvati to srećom ili ne, ne znam. Ja sam već bio bolestan i doktori su mi preporučili da odem

u invalidsku mirovinu. Vrlo mlad, ne svojom voljom, otišao sam u mirovinu. Tada se moj novinarski posao završio«, kaže naš sugovornik.

Supruzi je nastavio pomagati u knjigovodstvu jer trebalo je financirati školovanje troje djece. Danas sa suprugom živi u obiteljskoj kući u Rumi. Djeca su otišla svojim putem, a njih dvoje su se nakon 30 godina života u Novom Sadu vratili u Srijem.

»Našao sam mir u Bogu. Osjetio sam to možda i ranije. Supruga i ja smo često odlazili na *Biblijske večeri* koje je držao pater **Tadej Vojnović** u Novom Sadu. Supruga je tada doživjela potpuno obraćenje. Vjera me ispunjava radošću i mirom koji mi je potreban. Pokušavam uz Božju pomoć kontrolirati osjećaje i kanalisati sve emocije u pravom smjeru«, ističe na kraju razgovora Tomislav Dražić.

S. D.

Novo vino i pečene guske u čast Svetom Martinu

Petrovaradinsko Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo **Jelačić** obilježilo je 9. studenoga, dvadeseti put, Martinje na tradicijski način, okupljanjem svojih članova i gostiju oko trpeze tipične za katolički spomendan Svetog Martina biskupa.

»Prvo kušanje kvalitete ovogodišnjeg vina najbolje je uz mladu pečenu guščetinu, koju mi služimo s mlincima i salatama od kupusa. Jedan naš član, podrijetlom iz Hrvatskog zagorja, prije dva desetljeća donio nam je običaje vezane za Martinje, koje mi do danas obilježavamo. Vino za naše okupljanje donesu naši prijatelji, kao i proizvođači i ljubitelji vina iz Srijemskih Karlovaca i Srijemske Kamenice, a guske – njih dvadeset za ovu priliku – nabavili smo iz Mošorina«, kaže dopredsjednik ove udruge **Vlatko Karnač**, koji je, uz **Ružicu Markuš**, u ime **Jelačića** organizirao ovo okupljanje.

Običaj kušanja prvoga vina i konzumiranja gušćjega pečenja o Sv. Martinu, tipičan za proslavu ovoga sveca širom zapadne Europe, okupio je blizu stotinu Petrovaradinaca i njihovih gostiju, a otvorio ga je kraćim nagovorom prije zahvalne molitve mjesni župnik župe Uzvišenja svetog Križa mons. **Eduard Španović**.

»Sveti Martin uvijek je bio blizak siromasima i progonjenima, zbog čega se u 27 godina biskupstva suočavao s brojnim progonima i pritiscima. Ipak, on je prvi progla-

šeni svetac koji nije bio mučenik. Iz njegove, neželjene, vojničke karijere poznata je zgoda kada je siromahu dao pola plašta pa su se time zaštitili i siromah i on. Oplemenjuje nas jedino ono što darujemo. Iza malih ljudi krije se velika poniznost, a velika gordost karakteristika je

FOTO: HKPD Jelačić

ljudi malenoga znanja – jedna je od poruka ovoga tihog sveca«, kazao je Španović, pohvalivši organizatore za održavanje ove tradicije i običaja.

Legenda koja povezuje guske i ovoga sveca također je pojašnjena.

»Ona kaže da je sveti Martin, kada je čuo za svoje biskupsko imenovanje, odmah pobjegao i sakrio se među guske, koje, ni krive ni dužne, i danas plaćaju glavom za to«, kazao je u šaljivom tonu Španović.

Martinjski običaj protekao je i uz kušanje ovogodišnjega novoga, mladog vina, koje je svećenik prije toga blagoslovio. U konkurenciji za najbolje, koja je ovoga puta premijerno upriličena u vidu natjecanja, bilo je osam vina, a kao najbolje je ocijenjeno vino Petrovaradinca **Darka Ursića**. Zajedništvo i vedro ozračje oko stola uveselila je i glazba karlovačkog kantora i zborovođe **Zvonka Tadića**, a zapjevali su i **Jelačićevi** pjevači, kojima se Karnaš zahvalio. Druženje se nastavilo u povijesnome zdanju petrovaradinskog Vatrogasnog doma. Potpomogao ga je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i hrvatska Vlada.

M. Tucakov

Poziv na glasovanje

Zastupnici DSHV-a u Skupštini grada Sombora i pomoćnik gradonačelnika **Davor Francuz** pozvali su stanovnike gradskih i seoskih mjesnih zajednica da sudjeluju u odabiru projekata koji će se kroz projekt Participativno budžetiranje realizirati naredne godine.

Za svaku mjesnu zajednicu predložena su tri projekta.

»Od predloženih projekata mislimo da je za Monoštor najvažnija obnova kuhinje u Domu kulture, u Bregu uređenje platoa ispred Dobrovoljnog vatrogasnog društva, a u MZ Mlake presačavanje terena za košarku u salašima Gradina«, kaže Francuz.

Glasovanje je organizirano putem glasačkih listića koji će građanima stići na kućnu adresu s računom JKP-a Čistoća. Za svaku mjesnu zajednicu pripremljeni su posebni listići i na svakom se nalaze po tri prijedloga. Glasuje

se tako što se zaokruži jedan od ponuđenih prijedloga, a zatim je potrebno listić ubaciti u glasačku kutiju u mjesnoj zajednici kojoj pripada.

Glasanje traje do 20. studenoga.

Z. V.

Kestenijada u Monoštoru

U dvorištu kuće časnih sestara u Monoštoru u subotu, 8. studenoga, održana je *Kestenijada*. Animatori *Subotičkog oratorija* za djecu su pripremili zanimljive igre, a odrasli su uživali u pečenom kestenju, palačinkama, medenjacima, kuhanom vinu i čaju.

»Subotički oratorij potaknuo je i nas da u Monoštoru organiziramo *Kestenijadu*. Za mene je ovo jedna predivna večer, uživamo ovdje s djecom. Sami smo osmislili različite igre i prilagodili ih svim uzrastima. Naravno, oni najbolji bit će i nagrađeni palačinkama ili čajem«, kaže animator **Luka Marijanović**.

Kestenijada je jedna od najnovijih aktivnosti KUD-a Hrvata Bodrog.

»Rekla bih da je to nadogradnja oratorija. Uz djecu koja bi došla odlučili smo organizirati obiteljsku večer gdje se roditelji mogu opustiti uz čaj ili kuhano vino, popričati, dok djeca imaju prigodan program«, kazala je predsjednica KUD-a Hrvata **Bodrog Anita Đipanov Marijanović**.

U kući časnih sestara organizirana je radionica izrade medenjaka koju je vodila **Anica Periškić**.

»Božić nam je pred vratima i u okviru *Kestenijade* organizirali smo radionicu izrade medenjaka za djecu i odrasle. Projekt je dobio potporu Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine«, kaže Đipanov Marijanović.

Z. V.

Jesenska akcija borbe protiv glodavaca

Nevidljivi neprijatelji ozimih usjeva

Sitni, ali uporni neprijatelji ponovno su aktivni na vojvođanskim njivama. Uoči zime stručne službe provode akciju suzbijanja glodavaca kako bi zaštitile mlade usjeve i nasade od mogućih šteta

U Vojvodini, gdje se na tisućama hektara prostiru oranice pod pšenicom, ječmom i uljanom repicom, posljednjih godina sve češće se pojavljuju tihi, ali izuzetno opasni neprijatelji, a to su poljski glodavci. Ovi sitni sisavci, među kojima su najčešći voluharice, miševi i rovkke, predstavljaju ozbiljnu prijetnju ozimim usjevima, ali i voćnjacima. Njihova brojnost varira ovisno o klimatskim uvjetima, raspoloživosti hrane i zaštitnim mjerama koje provode poljoprivrednici, no u godinama s blagim zimama i dugim sušnim razdobljima populacija zna dosegnuti zabrinjavajuće razmjere. Poljski miševi i voluharice hrane se korijenjem, sjemenom, mladim izdancima i lišćem. U jesenskim mjesecima, kada su ozimi usjevi tek proklijali, glodari podzemnim hodnicima oštećuju korijen i stabljiku, što može dovesti do potpunog propadanja biljke. Na površini polja često se vide tragovi njihovih prolaza i malih otvora kroz koje izlaze na svjetlo

dana, a iskusni ratari znaju da upravo ti znakovi najavljuju moguće gubitke. Jedna voluharica može dnevno pojesti količinu hrane jednaku svojoj težini, što na velikim površinama znači značajne štete. Osim oranica, glodari se često naseljavaju i u voćnjacima i vinogradima, gdje oštećuju korijenje mladih stabala i trsova. Tijekom zime, kada im ponestaje hrane, često grizu koru voćaka, čime dodatno oslabljuju biljke i otvaraju put raznim bolestima. Njihova prisutnost naročito je opasna na parcelama gdje se godinama uzastopno siju žitarice, jer im takvi uvjeti omogućuju nesmetano razmnožavanje i siguran zaklon.

Zajednička akcija za zaštitu usjeva

Poljoprivrednici se protiv glodara bore na različite načine – mehaničkim uništavanjem njihovih rupa, dubokim oranjem, postavljanjem mamaca i otrova, te prirodnim

metodama poput poticanja prisutnosti grabljivica, primjere sova i lasica. Ipak, kada dođe do masovnog pojavljivanja, najdjelotvornije su mjere koje provode poljoprivredne stručne službe u koordinaciji s Pokrajinskim tajništvom za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, koje osiguravaju sredstva za suzbijanje glodavaca na ugroženim područjima. Kako bi se spriječila potencijalna šteta na novoposijanim ozimim usjevima, Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo ove je jeseni dodijelilo poljoprivrednim stručnim službama količine sredstava za suzbijanje glodavaca, koje će biti raspoređene na terenu u skladu s uočenim žarištima. Riječ je o rodenticidima registriranim za poljoprivrednu upotrebu, koje stručne službe koriste u kontroliranim uvjetima, uz poštovanje propisanih sigurnosnih mjera. Prema riječima stručnjaka, na pojedinim lokalitetima, osobito u Bačkoj, zabilježen je povećan broj glodavaca koji prijete usjevima pšenice i ječma. Najugroženije su parcele na kojima su već ljetos postojala aktivna legla, jer se tijekom rane jeseni glodavci intenzivno razmnožavaju i stvaraju nova skloništa ispod površine tla. Upravo zato je pravovremena intervencija ključna – ukoliko se mjere zaštite provedu prije nego što usjevi ojačaju, moguće je spriječiti veće gubitke.

Kako koristiti i nabaviti mamke?

Koordinatorica Prognoznno-izveštajne službe zaštite bilja Regionalnog centra Sombor **Tatjana Veselinović** kaže kako je ova akcija suzbijanja glodavaca pokrenuta na inicijativu Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo. Oni su svim poljoprivrednim stručnim službama na teritoriju Pokrajine podijelili određenu količinu mamaka, proporcionalnu broju gospodarstava na teritoriju koje ta služba pokriva.

»Mi smo dobili oko 33 tone mamaka za 13.000 gospodarstava, što bi trebalo pomoći poljoprivrednicima u borbi protiv glodavaca. Zašto je ovo bitno? Pretprošle godine imali smo veliki problem s glodavcima, pojavili su se u jako velikom broju. Tada je Pokrajinsko tajništvo odlučilo kako broj glodavaca treba držati pod kontrolom, kao i sve stručne službe u okviru svog redovitog poslovanja. U okviru svih stručnih službi postoje regionalni centri prognoznno-izveštajne službe koje su financirane od pokrajinske administracije. Naše redovite aktivnosti su da obilazimo parcele i pratimo stanja sa svim štetnim organizmima na području Vojvodine, a i Srbije. Akcent je kada se obilaze površine pod strnim žitima i lucerištima, vinogradima i voćnjacima koji su također aktualni u jesenskom razdoblju, da se uvijek pored bolesti i štetočina obraća pažnja i na prisustvo štetnih glodavaca pod takvim površinama«, kaže Veselinović.

Glodavci se, nakon što opustoše jednu parcelu, sele na drugu gdje ima hrane, tj. zelenu masu.

»Tu stradaju lucerišta, posijana strna žita i uljana repica, a u vinogradima i voćnjacima hrane se korom voća, pogotovo mladih voćki«, kaže Tatjana Veselinović.

Suzbijanje glodavaca i u Srijemu

Poljoprivredna stručna služba Ruma dobila je 17 tona sredstva za suzbijanje glodavaca za registrirana poljoprivredna gospodarstva iz općina Ruma, Irig i Indija.

»Ova aktivnost ima za cilj povećanje efikasnosti borbe protiv glodavaca na otvorenom polju, koji tijekom godine mogu izazvati veliku štetu, naročito na žitaricama i industrijskom bilju. Pšenica je trenutno u fazi nicanja i glodavaca za sada nema. Gledajući razdoblje unazad deset godina, veće najezde glodavaca bile su svake druge godine. Moja preporuka proizvođačima je da redovno obilaze parcele i interveniraju na vrijeme«, poručio je savjetodavac u PSS Ruma **Goran Drobnjak**.

S. D.

Ona dodaje kako se sredstva za suzbijanje glodavaca ne smiju koristiti nekontrolirano. Prije svake primjene obavlja se procjena brojnosti glodavaca i određuje se minimalna potrebna količina preparata. Na taj se način, osim zaštite usjeva, vodi računa i o očuvanju okoliša i sprječavanju ugrožavanja drugih životinjskih vrsta.

»Preporuka je proizvođačima da obilaze svoje parcele i tom prilikom se kreću po dijagonali ili cik-cak, izbroje aktivne rupe po hektaru, te se na osnovu tih rupa donosi odluka raditi li tretman ili ne. Tretman se radi samo ako je brojnost u kategoriji 2, postoji skala po kojoj se utvrđuje brojnost aktivnih rupa. Mamci se stavljaju izravno u rupe, one se zatvaraju, jer mamci djeluju utrobno i isparenjima, zato je važno zatvoriti rupe. Naravno, zatvaraju se i zbog toga da ne dođe do trovanja divljači i ptica«, objašnjava Veselinović.

Naglašava kako je ova akcija namijenjena svim registriranim poljoprivrednim gospodarstvima koja su upisana u eAgrar, te na osnovu prijavljenog zemljišta imaju prava preuzeti mamke za glodare, bez obzira imaju li posijane strnine ili ne. Apelira na poljoprivrednike da prate obavijesti na kojim lokacijama se nalaze, mogu pratiti na njihovoj web stranici, ispred lokalnih mjesnih zajednica i u medijima. Ono što im je potrebno za preuzimanje mamaka jest osobna iskaznica, broj poljoprivrednog gospodarstva i količina obradive površine koju imaju prijavljenu na eAgraru.

Procjenjuje se da su glodavci ove jeseni prisutni na više desetaka tisuća hektara oranica u Vojvodini. Najčešće pogađaju rane zasijane površine, a posebnu prijetnju predstavljaju mladim biljkama pšenice, ječma i uljane repice. Uz koordiniranu akciju stručnih službi i proizvođača, očekuje se da će se populacija glodavaca do kraja jeseni staviti pod kontrolu, čime će se spriječiti oštećenja na usjevima i osigurati stabilan početak nove proizvodne sezone.

I. U.

ETNO MODNA REVUJA

OBELEŽAVANJE RADA HKPD. S.S. KRANJČEVIĆ
BAČKI BREG

POKROVITELJI:

Svećeništvo i kultura
Bačke, Banata i Baranje

15.

NOVEMBAR
2025.

DOM KULTURE
BAČKI BREG

17h

ULAZ SLOBODAN

Croart na Pivčijem salašu

BIKOVO – HLU *Croart* održala je svoj četvrti radni dan ove godine. Trinaest članova udruge boravili su na Biko-
vu kod obitelji **Kuntić** na *Pivčijem salašu*. Bio je to sed-
mi susret, slikari su radili u ambijentu salaša, okruženi
zelenilom i životinjama. Na kraju radnog dana održana
je prigodna izložba nastalih radova od kojih je jedan dio
darovan obitelji Kuntić. Slikari su pozvani da budu gosti i
iduće godine. A ovoga vikenda, to jest u subotu, 15. stu-
denoga, članovi *Croarta* gostovat će na likovnoj koloniji u
Monoštoru koju organizira KUDH *Bodrog*.

Javni doktorski koncert posvećen Đuri Arnoldu

SUBOTICA – Javni doktorski koncert posvećen skla-
datelju **Đuri Arnoldu** (1781. – 1848.) bit će održan u po-
nedjeljak, 17. studenoga, u subotičkoj Sinagogi, s počet-
kom u 19 sati. Bit će predstavljen Arnoldov bogat sklada-
teljski opus i doprinos razvoju glazbene kulture Subotice.
Koncert je ujedno i javni doktorski koncert mag. art. **Csa-
be Paskó**. Sudjeluju: Akademski zbor Osijek (umjetnička
voditeljica **Antoaneta Radočaj-Jerković**), *Virtuoso
Orchestra* (koncertmajstor **Zsiga Pál**) te solisti iz Budim-
pešte: **Tünde Szabó** (sopran), **Mercedes Heim** (alt),
Zoltán Megyesi (tenor) i **Péter Cser** (bas).

Ulaznice se mogu kupiti u slastičarnici *Blaha Lujza* (radnim
danim i subotom od 6 do 20 sati) te na info-pultu Sinagoge
(radnim danim od 10 do 18, vikendom od 10 do 14 sati) po
cijeni od 1.200 dinara (parter), odnosno 1.000 dinara (galerija).

Pokrovitelji koncerta su Grad Subotica, Fondacija *Subotička sinagoga*, Mađarsko nacionalno vijeće, Zavod za
kulturu voJVodanskih Hrvata i Subotička biskupija.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini

SUBOTICA/SOMBOR – *Ciklus hrvatskog filma u Voj-
vodini* bit će održan od 19. do 21. studenoga u Subotici
i Somboru. Prve dvije večeri bit će priređene u Art kinu
Lifka u Subotici. U srijedu, 19. studenoga, na programu
je dugometražni igrani film *Odluka* (2021.), a gošće ovog
događaja bit će redateljica **Branka Bešević Gajić** i glu-
mica **Éva Rász**. Početak je u 18 sati.

Sljedećeg dana, u četvrtak, 20. studenoga, bit će prika-
zan dokumentarni film *Obalno šetalište* (2023.) uz gosto-
vanje redatelja **Silvija Mirošničenka**. Početak u 18.30 sati.

Treći dan programa organizira se prvi puta u Somboru,
a kao posveta istaknutom hrvatskom scenaristu, drama-
turgu, redatelju, filmskom publicistu i političaru **Ivi Škra-
balu**, koji je rođen u Lemešu. Program se odražava u
kinu *Ernest Bošnjak*, a uključuje projekciju dokumentar-
nih filmova *Slamarke divojke* (1971.) scenarista i redate-
lja Ive Škrabala te *Od zrna do slike* (2012.) scenarista i

redatelja **Branka Ištvanića**, u kojem sudjeluje Ivo Škra-
balo i govori o nastanku filma *Slamarke divojke*. Nakon
projekcije publika će moći upoznati autora filma *Od zrna
do slike* Branka Ištvanića te razgovarati s njim o prika-
zanom programu. Početak je u 17.30 sati.

Ulaz na sve projekcije je besplatan.

NATJEČAJ ZA PRIJAVU TEKSTOVA I. Festival filozofije, književnosti i umjetnosti

Hrvatski kulturni centar iz Novog Sada raspisuje na-
tječaj za prijavu pisanih tekstova u sklopu I. Festivala
filozofije, književnosti i umjetnosti koji objedinjuje ta
tri područja. Pozivamo autore, istraživače, umjetnike
i sve zainteresirane da svojim radovima doprinesu di-
jalogu o suvremenim društvenim, etičkim i estetskim
pitanjima. Rok za prijavu: 30. studenoga 2025.

Tematska područja natječaja

Ekofilozofija: priroda, čovjek i budućnost

Promišljanje odnosa prema planetu kroz prizmu eti-
ke, ontologije i suvremenih filozofskih pravaca. Rado-
vi mogu obuhvaćati teme ekološke svijesti, klimatske
pravde, filozofije prirode i održivosti.

Ženski glasovi u suvremenoj književnosti

Autorice koje mijenjaju narative i otvaraju nova pitanja
identiteta, tijela, jezika i društvenih uloga. Tekstovi mogu
biti analitički, esejistički ili književni (poezija, proza).

Umjetnost kao društveni angažman

Aktivistički potencijal umjetnosti u javnom prostoru,
umjetnost kao sredstvo otpora, dijaloga i transforma-
cije. Prijaviti se mogu teorijski tekstovi, manifesti, kao i
umjetnički koncepti u pisanom obliku.

Uvjeti natječaja

Prijaviti se mogu autorski tekstovi do 5 stranica (font:
Times New Roman, veličina: 12, prored: 1.5). Radovi
se šalju u PDF formatu na e-mail adresu: hkc.ns.0@gmail.com s naznakom »Za Natječaj«. Svaki autor
može prijaviti najviše dva rada. U prijavi je potrebno
navesti: ime i prezime autora, kontakt telefon, kratku
biografiju (do 500 znakova) i naziv tematskog područja.

Odabrani radovi bit će predstavljeni na festivalu kroz
javna čitanja, diskusije i objavu u zborniku festivala.
Najbolji radovi u svakoj oblasti bit će nagrađeni prizna-
njem i pozivom na sudjelovanje u panelima festivala.

Šokačka rič u Monoštoru

Pamćenje govora

U okviru ovogodišnje Šokačke riči, koja je drugi put organizirana izvan granica Hrvatske, održan je i dvodnevni znanstveni skup »Slavonski dijalekt« s međunarodnim sudjelovanjem čija je središnja tema bila »Govori slavonskoga dijalekta zapadnobačkog Podunavlja«

U Monoštoru je 7. i 8. studenoga održan XXIII. Međunarodni znanstveni skup *Šokačka rič*. Središnja tema ove znanstvene, književne i kulturne manifestacije bila je »Govori slavonskoga dijalekta zapadnobačkog Podunavlja«. Nakon 20 godina *Šokačka rič* izašla je iz okvira granica Hrvatske i nakon Tolise u BiH, gdje je ovaj znanstveni skup održan prošle godine, ove godine domaćin je bio Monoštor.

Dekanica FOOZOS-a prof. dr. sc. **Emina Berbić Kolar** istaknula je da je *Šokačka rič* jedina konferencija posvećena slavonskom dijalektu unutar i izvan Hrvatske. Kako je kazala, to je pravi primjer kako treba graditi odnose između dviju država i nacionalnosti. Naredne godine *Šokačka rič* bit će održana u Mađarskoj čime će se obuhvatiti sva područja izvan Hrvatske gdje se još *divani* šokački.

»Vrlo sam ponosna na ovu manifestaciju, a posebno mi je drago što smo se poslije 20 godina približili Šokcima koji su izvan Hrvatske i tako pokušali animirati sve sredine gdje postoje Šokci, da govore šokačkim govorima da se i oni uključe u ovu manifestaciju i sve druge u kojima dolazi do izražaja naše naslijeđe, s posebnim naglaskom na govorima«, kazala je predsjednica Programskog odbora XXIII. *Šokačke riči* dr. sc. **Anica Bilić**.

Bartolovićev bunjevačko-šokački rječnik

Sudionici znanstvenog skupa analizirali su šokački govor u pjesmama, kuharicama, dramskim djelima, a

predstavljena je i nematerijalna kulturna baština Šokaca u bačkom Podunavlju.

Ivana Kurtović-Budja s Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje predstavila je rječnik **Stjepana Bartolovića** (rođen u Baču), koji je 1989. godine pripremio *Rječnik bunjevačko-šokačkih Hrvata*, ali on nikada nije tiskan. Želja znanstvenika je da se ovaj rječnik tiska i digitalizira jer, kako je kazala Kurtović-Budja, on je leksičko blago koje objedinjuje i Šokce i Bunjevce.

»Jednom sretnom okolnošću rječnik je došao u Institut za hrvatski jezik. Nije to tipični dijalektalni rječnik, jer ima povijesne, etnološke i antropološke cjeline koje su jako dragocjene. Može se čitati kao kulturno-antropološka i etnografska monografija, jer su u njemu brojna tumačenja koja nisu iz lingvistike. Rječnik ima 760 stranica, više je od 26.000 riječi, kod svake riječi navedeno je gdje se govori, je li u uporabi kod Šokaca ili Bunjevaca, upućuje na riječi koje nemaju isto značenje kod Šokaca i Bunjevaca«, kazala je Kurtović-Budja i dodala da je krajnji čas da se objavi i digitalizira Bartolovićev Rječnik. Iz ovog Rječnika vidi se povezanost bunjevačkih i šokačkih govora iz Bačke s drugim govorima u Hrvatskoj.

»Bartolović vrlo vješto povezuje bunjevačke i šokačke govore s čakavskim i kajkavskim govorima i potvrđuje ono što je u XXI. stoljeću već posve jasno: da su štokavski, čakavski i kajkavski govor povezaniiji nego što smo mislili. Jeste to ikavica, jer primjerice riječ *dida* nalazimo od juga Hrvatske, preko Like i Slavonije do Bačke, ali su to i riječi koje su kulturološke, primjerice už(i)na za ručak«, kazala je Kurtović-Budja.

Jakšićeva komedija na bereškoj ikavici

Dr. sc. Anica Bilić šokački govor iz Berega analizirala je kroz jedino dramsko djelo **Ante Jakšića**, hrvatskog književnika rođenog u Beregu, *Dida Tomin jid*.

»Ovu komediju u jednom činu našla sam u *Bunjevačko-šokačkom kalendaru* za 1936. godinu. U cijelosti je pisana bereškom ikavicom, njegovim materinskim i obiteljskim govorom. Komedija je seoska farsa s 11 prizora i jednim činom. Temelji se na intrigi ili spletki, koju su pokrenula dvojica mladića iz sela, kako bi se nasmejalo starom *dida* Tomi. Ante Jakšić konzervirao je bereški govor iz 30-ih godina prošlog stoljeća, te ga možemo usporediti sa stanjem o kome je pisao **Stjepan Sekereš** 1980. i **Marina Balazev** 2011., te sa sadašnjim stanjem i potvrditi pripadnost tog govora podunavskoj, zapadnobačkoj skupini slavonskog dijalekta u Srbiji«, kazala je Bilić.

Prema Sekereševoj klasifikaciji govor Berega, s govorima Santova i Monoštora, pripada sjevernim zapadnobačkim govorima, a skupa s južnim govorima Bača, Bođana, Plavne i Vajske, te srednjim govorom Sonte, pripada baranjsko-bačkom Podunavlju.

U Osnovnoj školi 22. oktobar održana je likovna radionica »Nek se boje posvađaju, al ne i svit!«, koju su vodili prof. dr. art. **Goran Kujundžić** i asistentica s Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku **Ana Čolaković**, a na kojoj su monoštorska djeca u tehnici monotipije slikala motive sa šokačke nošnje. Njihovi radovi nakon završene radionice izloženi su u Domu kulture, gdje je održana *Šokačka rič* i *Štokavčiči*.

»Lokalni bereški govor i dijalekti pokazatelji su identiteta i pripadnosti određenoj zajednici, simbol autentičnosti i tradicije«, kazala je Bilić i dodala da je Ante Jakšić ostavio trajni jezični spomenik bačkoga govora iz 1936. godine i njime dao svoj prinos hrvatskoj dijalektalnoj književnosti na slavonskom dijalektu.

Na kraju prvog dijela znanstvenog skupa predstavljen je Zbornik radova *Šokačka rič* 22, koji je predstavila jedna od recenzentica, profesorica u trajnom zvanju dr. sc. **Ljiljana Kolenić**. U 22 zbornika tiskano je 6.000 stranica znanstvenih i drugih radova.

Mali baštinici šokačke riči

U okviru *Šokačke riči* 23 održan je i program *Štokavčiči* s nastupima učenika osnovnih i srednjih škola iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije koji njeguju hrvatsku, šokačku rič. Sudjelovali su osnovnoškolci i srednjoškolci iz Osijeka, Vinkovaca, Slavonskog Broda, Sikirevaca, Tolise, Orašja i Monoštora. Kroz literarna i dramska kazivanja djeca i mladi predstavili su lokalne govore svoga kraja.

»Naši *Štokavčiči* su jedini koji na ovakav način i u ovakvom broju daju djeci prostor i vrednuju njihova kazivanja na organskim idiomima štokavskog govora. Kroz program *Štokavčiči*, u koji su uključena djeca i mladi, koje nastojimo

osposobiti za ovladavanje šokačkim govorima ako to nije njihov materinski govor. Do sada smo obučili 500 *štokavčica*«, kazala je dr. sc. Bilić i podsjetila da jedan jezik ili govor može izumrijeti, ali ako je zabilježen, u nekom momentu, ako se pojavi interes, može ponovno zaživjeti.

Manifestaciju je otvorila predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Nataša Francuz**, koja je kazala da su Hrvati tu i opstaju u zapadnobačkom Podunavlju, čuvaju jezik, vjeru.

»Pokušavaju nam sve to oduzeti, ali ne damo. Ne damo dok ste vi iz Hrvatske uz nas. Hvala što čuvamo *riči*, ne samo kroz pjesmu i običaje, već i u svakodnevnom životu, kroz molitvu, u tišini obiteljskog doma, u školi«, kazala je Francuz i podsjetila da Monoštor jedini izvan Subotice ima cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku.

Kako se u Hrvatskoj od 15. lipnja do 15. studenoga obilježava *Mjesec knjige*, ove godine pod sloganom »Odobrali knjižničari«, FOOZOS je u sklopu manifestacije *Šokačka rič*, Osnovnoj školi 22. oktobar darivao knjige za

školsku knjižnicu. Prikupljene su slikovnice lektira, enciklopedijski rječnici, edicije zanimljive za djecu, društvene igre. Ove knjige darivali su studenti i djelatnici FOOZOS-a i školi je predano više od 230 slikovnica i knjiga.

»Navedenim je aktivnostima u okviru znanstvene, književne i kulturne manifestacije *Šokačka rič* 23 osnažena suradnja FOOZOS-a s institucijama i društvima koji djeluju u Vojvodini te je iskazana potpora Hrvatima izvan Hrvatske koji ondje žive, posebno jer je Monoštor jedino mjesto izvan Subotice u kojem se održava cjelovita nastava na hrvatskom jeziku«, priopćio je FOOZOS.

Znanstveni skup u Monošturu organiziraju Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku, ZAKUD Vinkovci, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u Subotici, Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji, Kulturno-umjetničko društvo Hrvata *Bodrog* iz Monoštora i Osnovna škola 22. oktobar iz Monoštora.

Z. V.

Nova knjiga: *Zapisi Stevana Ilijevića iz Boke*

Oživljeni duh Boke

bokinske običaje te ključne događaje, poput Prvog i Drugog svjetskog rata, koji su oblikovali njegov život. Uz to, vješto ispričane priče o ljudima – članovima obitelji, prijateljima i istaknutim ličnostima – oživljavaju duh Boke prve polovice dvadesetog stoljeća. Osim memoarskog dijela, rukopis sadrži dulji urednički uvodni tekst s glavnim povijesnim podacima o bokinskim Hrvatima i samim Zapisima, kao i glosarij pojmova koji bi mogli biti nepoznati čitateljima koji ne razumiju kajkavski, odnosno varijetet kajkavskoga iz Boke. Rukopis je opremljen i fotografijama koje nam zorno dočaravaju ljude i Boku toga vremena. Kao zanimljivost ističemo i po jedan tekst na esperantu i mađarskome, koji se donose i u prijevodu te odgovor S. Ilijevića na članak **Ante Messnera-Sporšića** *Kolonije hrvatskih plemića u Banatu*. Posebna vrijednost ovog rukopisa, osim što predstavlja svjedočanstvo jednog vremena i hrvatske zajednice u Boki, leži u tome što su sjećanja Števice Ilijevića zapisana na lokalnom kajkavskom govoru iz Boke, idiomu kojim danas više gotovo nitko od zajednice ne govori.

Povijest, etnologija, govor

Recenzentica Sandra Požar izdvaja nekoliko važnih momenata koje treba naglasiti pri vrednovanju ove knjige. Prije svega, Ilijevićevi zapisi donose vrijedne povijesne podatke, i to one vezane uz tzv. veliku povijest (vezane uz dva svjetska rata), podatke o povijesti Boke i njezinim stanovnicima, ali i elemente povijesti svakodnevice koja se danas sve više istražuje. Nadalje, vrijedni su i etnološki podaci o običajima koje je Ilijević spasio od zaborava (npr. božićni i uskršni običaji, običaji vezani uz prošnju i svadbu). Svoje je zapise Stevan Ilijević pisao kajkavskim govorom kojim su govorili njegovi suvremenici Hrvati u Boki u drugoj polovici 20. stoljeća. Na taj način spasio je od zaborava idiom koji je danas pred izumiranjem jer njime govori tek nekoliko pripadnika starije generacije. Iako se i u Ilijevićevo vrijeme u njemu naziru utjecaji okolinskoga srpskog jezika, još se dobro čuvaju kajkavske karakteristike toga govora. Vrijedi istaknuti kako se Ilijević u svojim zapisima pokazuje kao vješt pripovjedač. Duljina pojedinačnih tekstova odmjerena je da se održi pažnja i zanimanje čitatelja odnosno slušatelja, a scene se u njima nižu poput filmskih. Njegovi zapisi tako tvore sugestivno štivo čije je živopisno pripovijedanje prošarano oštroomnim primjedbama, duhovitim dosjetkama, ali i potresnim detaljima – takvi su ponaprije izvještaji o vlastitim iskustvima iz dvaju svjetskih ratova, ali i prenošenje onog što je zapisivač čuo i o revoluciji 1848. od jednoga od portretiranih aktera (**Mikića Bana**).

(ZKVH)

Unakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata nedavno je objavljena knjiga *Zapisi Stevana Ilijevića iz Boke* kao treća u Biblioteci Prinosi za etnografska istraživanja.

Zapisi Stevana Ilijevića, rođenog u Boki 1896. godine, čekali su objavu više od pola stoljeća. Recenzenti knjige su dr. sc. **Sandra Požar** i izv. prof. dr. sc. **Petar Radosavljević**, a urednici **Ljubiša Večanski** i **Ivana Olujić**.

Urednici napominju kako danas za ovu knjigu trebamo prije svega zahvaliti Ilijevićevoj obitelji, koja je njegove bilješke i zvučne zapise sačuvala, zatim Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata koji je izrazio spremnost da knjigu objavi, unuci **Jolan** i sumještanima koji su rado ponudili informacije o njegovu životu, **Dimitriju E. Stefanoviću** koji je preveo s mađarskoga tekst o **Jánosu Funyi**, zatim **Velimiru Piškorku** koji je iz snimke prepisao tekst na esperantu o Vavi te svakako recenzentima Sandri Požar i Petru Radosavljeviću, koji su pružili podršku i dali korisne preporuke i savjete.

Vješto ispričane priče

Stevan Ilijević oživio je duh Boke prve polovice 20. stoljeća, smatra recenzent Petar Radosavljević. Na nešto više od 90 autorskih kartica teksta, rukopis donosi sjećanja **Stevana (Števice) Ilijevića – Dekića**, pružajući uvid ne samo u njegovu osobnu i obiteljsku povijest, već i u

Rješenje problema starog više desetljeća

Župna crkva Uzvišenja Svetog Križa u Rumi je u fazi obnove. Zbog kapilarne vlage zidovi crkve su pre-rezani i ti radovi privode se kraju. Prema riječima rumskog župnika vlč. **Josipa Ivešića**, planirano je da se do kraja godine u crkvi izmijene i električne instalacije i rasvjeta.

Župa u Rumi stara je više od dva stoljeća i svrstava se među najstarije rimokatoličke župe na teritoriju Srbije. Prvi trag o rimokatoličkoj župi u Rumi datira 20. svibnja 1746. godine kada je biskup **Ivan Paksi** poslije ručka kod baruna **Marka Pejačevića** označio mjesto za novu crkvu koja se treba podignuti u Rumi. Također, označio je mjesto za kuću gdje bi se privremeno moglo održavati bogoslužje. Prvog upravitelja župe poslao je iz Srijemske Mitrovice barun Marko Pejačević. Župu je od 1746. do 1749. godine vodio **Josip Gradiška**. U to vrijeme Nijemci su od baruna tražili odobrenje da u napravljenoj drvenoj crkvi dovedu svećenika iz Njemačke. Barun udovoljava njihovoj molbi i iz Njemačke, iz jednog samostana pored Münchena, dovodi monaha **Martina Wolfa**. Sljedeći upravitelj župe bio je **Jacob Cetli**. U Rumi je nekada postojala rimokatolička crkva, na mjestu gdje se i danas nalazi, ali od drveta, nedovoljna da primi sve vjernike. Godine 1813. izgrađena je nova crkva Uzvišenja Svetog Križa, koja je mogla primiti i do 2.000 vjernika. Obnavljana je nekoliko puta. Neke obnove su bile uspješne, dok su se neke pokazale kao neuspješne prvenstveno zbog vlage koja je često izbijala u zidovima crkve.

»To je kapilarna vlaga koja dolazi iz zemlje. Počeli smo prije dve godine s nekim projekcijama i planovima, ali zbog nedostatka finansijskih sredstava obnovu smo počeli tek nakon crkvenog goda Križeva, 15. rujna ove godine«, kaže župnik Ivešić i dodaje: »U dva navrata isprobane su druge metode za rješavanje vlage u crkvi. Osim što vlaga

prodire u zidove i u estetskom smislu narušava unutarnji i vanjski izgled, žbuka je pukla i otpadala i fleke su se pojavile na zidovima. To je uveliko oštetilo izgled crkve, a ona je spomenik kulture i kulturno dobro koje smo svi zajedno pozvani čuvati, obnavljati, štiti kako bi ostala za sljedeće generacije«.

»U početku je planirano samo obrezivanje crkve kako bi se fizički spriječila mogućnost prodiranja vlage iz tla u zgradu. Međutim, kada smo pristupili obijanju zidova kako bi se crkva mogla raditi, ispostavilo se da je problem elektroinstalacija, za koju smo već znali da ima određenih poteškoća. Počeli smo izrađivati vrata i pripremati se za elektroradove, što uključuje i rasvjetu crkve. Nadamo se, ako bude uvjeta, da ove godine uradimo novu elektrifikaciju crkve i rasvjetu«, ističe rumski župnik.

Za ove radove župa je sredstva dobila na natječaju Pokrajinskog tajništva za kulturu, informiranje i odnose s vjerskim zajednicama. Odobreno je 1,2 milijuna dinara.

»Nažalost, kada su u pitanju druge strukture, državne i lokalne, ove godine tu nismo dobili pomoć, ali nadam se, budući da ćemo i iduće godine nastaviti radove, da će nam izaći u susret«, kaže vlč. Ivešić.

Vjernici također pomažu u radovima prema svojim mogućnostima i ne samo materijalno.

»Crkva se sada mora sušiti. Kada bude došlo vrijeme, slijedi žbukanje crkve, što je novi izdatak. Što se tiče elektroinstalacija, trenutno se radi elaborat. Stručna preporuka je što se tiče vanjskog dijela, crkva treba biti u ovakvom stanju oko pet godina. Naime, kod presijecanja zidova pokazalo se da je jedan dio zida izuzetno vlažan. Budući da su zidovi debeli, dugo im treba vremena da se osuše«, kaže na kraju razgovora župnik Ivešić.

S. D.

Početak radionica u župi u Aleksandrovu

Radionice za osobe s psihofizičkim smetnjama bit će održavane svakog ponedjeljka i petka u 17 sati na adresi Starine Novaka 58 u Subotici (župa Marija Majka Crkve – Aleksandrovo). Radionice su namijenjene osobama s psihofizičkim smetnjama i sve one koji bi voljeli izdvojiti svoje vrijeme i pružiti podršku i pomoć potrebitima.

Za više informacija možete pozvati navedene brojeve telefona: 060/143-09-39 (Mirela), 060-556-89-16 (Nadja) i 061-639-10-82 (Una).

Koncert u čast sv. Cecilije

Koncert u čast sv. Cecilije bit će održan 15. studenoga u crkvi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu, s početkom u 18 sati. Na koncertu će nastupiti zbor *Srca Isusova i Isusovi anđeli*.

S vjerom u uskrsnuće, blago u Gospodinu 7. studenoga preminula je

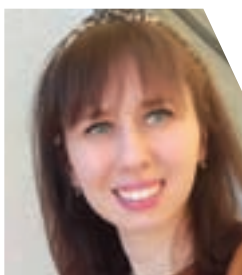
Dominika Doca Piuković rođena Kujundžić

(1940. – 2025.)

Ovozemaljski život posvetila je Bogu i obitelji. Svoj neizmjeran doprinos dala je Crkvi, narodu, tradiciji i običajima. Zahvalni na svemu što nam je darovala, ostat će nam vječno u srcima i sjećanju. Počivala u miru Božjem.

Ožalošćena obitelj

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćansko svjedočenje

Isus ove nedjelje hrabri postojane u vjeri (usp. Lk 21,5-19), a Pavao opominje na odgovornost prema poslu. Iako mi uglavnom između vjere i posla ne vidimo poveznicu i ta dva segmenta života smatramo potpuno odvojenima, to nije ispravan stav. Vjera treba prožimati svaku poru našega života, ona se treba svjedočiti uvijek i svugdje te se i na poslu vjernik mora razlikovati od nevjernika. Jer, Isus nas poučava kako hoditi putem spasenja. Ako želimo ići tim putem, onda njime idemo uvijek i svugdje. Nije vjera vezana samo za prostor crkve, a izvan nje se suobličavamo svijetu, postajemo neautentični. Isus obećava pomoć i spasenje onima koji hrabro stoje uz njegovu riječ. Ta se postojanost u vjeri može svjedočiti na bezbroj načina, u svim segmentima života. I svako je to svjedočanstvo vrijedno pred Bogom i vodi nas jedan korak bliže spasenju.

Rad je svjedočanstvo

Pavao u pismu Solunjanima govori o tome kako je i sam, iako se posvetio naviještanju Božje riječi, radio, kako bi za sebe zaradio, te i na taj način bio uzor onima kojima naviješta. Dakle, Pavao želi biti uzor i u načinu na koji radi i osigurava egzistenciju, ne oslanjajući se na bilo koga. U nastavku dodaje: »Tko neće da radi, neka i ne jede! A čujemo da neki od vas žive neuredno: ništa ne rade, nego dangube. Takvima zapovijedamo i zaklinjemo ih u Gospodinu Isusu Kristu: neka s mirom rade i svoj kruh jedu« (2Sol 3, 10b-12). Izgleda u prvi mah pomalo čudno zašto se Pavao, umjesto navještajem Evanđelja, bavi time radi li netko ili ne. Ali, čovjek koji je prihvatio Evanđelje ne može biti lijen i neodgovoran prema svojim obvezama, niti zbog svoje lijenosti može iskorištavati druge, tražeći pomoć koju ne zaslužuje. Mi smo Božji suradnici na zemlji, a

suradujemo upravo radeći odgovorno svoj posao. Bog nam je povjerio obitelji, djecu, za koju se između ostalog, brinemo i radeći i zarađujući, kako bismo im osigurali pristojan život. S druge strane, svaka ljudska djelatnost je doprinos boljem životu zajednice. Bog nam je svima dao različite darove koje koristimo kroz naša zanimanja. Naša je odgovornost iskoristiti te darove, marljivo se posvetiti onome za što smo određeni te i na taj način dati svoj doprinos boljem svijetu.

Lijenost i nemar su grijesi, a kršćanin ne može svoj život provoditi u grijehu, nego se protiv njega mora boriti, kao i protiv bilo kojeg drugog grijeha. Ima dana kada je teško, kada nam ne ide, ali u konačnici borba mora biti vidljiva. Naše kršćansko svjedočanstvo je i upravo to, biti dobar i odgovoran radnik u onom zanimanju koje smo prema svojim sklonostima odabrali.

Nagrada za postojanost

Osvrnimo se kratko i na Evanđelje u kojem Isus hrabri postojane u vjeru, unatoč raznim kušnjama i progonima. Prije nego dođe svršetak svijeta Isus najavljuje progone onih koji ga slijede. Prepoznavamo u tome prva vremena, ali ni danas nije jednostavno živjeti kršćanski. I baš zato što je teško, što nas vodi u različite neugodne situacije, na margine društva, što smo etiketirani različitim negativnim konotacijama, zato smo na putu spasenja. I ne treba biti obziran prema svijetu, nego prema Kristu, ne rasti u očima društva, nego u Božjim, jer što će nam na kraju puta koristiti ako spasenje izgubimo. »Svojom ćete se postojanošću spasiti« (Lk 21,19). I kada bude najteže, neka nam ove Kristove riječi odzvanjaju. On je taj koji daje snagu onima koji ga žele svjedočiti, a na kraju puta je ono najvrjednije, vječna radost.

Hrvati i crkva u Crvenki (I.)

Od Bunjevaca do industrijskih radnika

Crvenka kakvu je danas poznaje geografija, a unutar nje i demografija, veliko selo i značajno industrijsko i poljoprivredno središte u središtu Bačke, počela se oblikovati tijekom prve velike kolonizacije

Nijemaca, uglavnom sljedbenika **Lutherove** reformacije, koju su vlasti Habsburške monarhije provele 1784. i 1785. godine. Pod tim imenom se u prvim pisanim izvorima spominje, međutim, još u XVI. stoljeću – pod Osman-skom je vlašću uglavnom bila naseljena Srbima, no u godinama prije Karlovačkog mira biva gotovo potpuno opustjela.

Katoličko stanovništvo Crvenke

Autohtoni stanovnici Crvenke neposredno prije nase-ljavanja Nijemaca, oni za koje se pastoralno skrbila Ka-lačko-bačka nadbiskupija, bili su stari slojevi bunjevač-koga i šokačkog življa te rijetki Mađari, a u naselju je bilo i nekoliko obitelji Srba. Crkveni izvori spominju samo 28 rimokatolika 1803. godine, ali i njihov porast u narednim desetljećima XIX. stoljeća. Monografije o Crvenki na-

vode da se to dogodilo zbog imigracije, uglavnom iz su-sjednih katoličkih zajednica (Stari Sivac, Kula, Veprovac). Popis stanovništva 1900. već bilježi 531 katolika, a crkveni shematizam 1915. godine 772 osobe. Prema popisu sta-novništva iz 1932. godine, od nešto više od 9.000 žitelja Crvenke, rimokatolika je bilo 1.135, tada pretežito Nijema-ca i Mađara, s manjim brojem Čeha i Hrvata. Povijesni izvori u nacionalnoj mješovitosti rimokatolika Crvenke vide njihov slab društveni »otisak«, daleko slabiji od društveno dominantnih i nacionalno homogenih zajednica Nijemaca luterana i reformata.

Poslijeratni popisi počinju bilježiti povećanu brojnost Hrvata, i to, kako se da razaznati na temelju izjava, za-hvaljujući dolasku predaka sadašnjih stanovnika iz Hrvat-ske i BiH. Jedan od glavnih razloga tome bile su narasle potrebe šećerane, kasnije i drugih tvornica. Ova, osnova-na 1912. godine, tražila je veliki broj sezonskih radnika u pojedinim fazama proizvodnje šećerne repe, te posebno u kampanjama prerade i proizvodnje šećera. Kako kaže **Josip Jelić**, umirovljenik i nekadašnji stanovnik radničke kolonije koja se nalazi do šećerane, za njezino neposred-no pokretanje poslije rata, 1946. godine bilo je u Crvenku doseljeno oko 20 obitelji Hrvata i Srba iz Belog Manastira i okolice, strojara i majstora različitih struka.

»Među njima je bio i moj otac **Franjo**. Oni su do tada radili u belomanastirskoj sladorani«, kaže Jelić.

Slično potvrđuje i **Ružica Đurin**, nekadašnja ravnatelj-ica Doma kulture u Crvenki, čija je obitelj pripadala »Ba-ranjcima«, a čiji su otac **Adam** i stric **Ivan** došli u Crvenku 1952.

Migracije

Lokalne ekonomske migracije su, po iskazu stručnjaka za migracije, prof. dr. **Maria Bare**, bile znatno drukčije od organizirane i striktno državnim zakonima provođene sa-vezne kolonizacije. Unutar tih postkolonizacijskih migraci-ja došle su i u Crvenku osobe na radna mjesta koja su u deficitu, najčešće u industriju, a onda i u različite državne službe. Primjerice, smatra dr. Bara, tijekom 1950-ih i 1960. prema regionalnomu podrijetlu (stanje 1961. godine) naj-više ih se doselilo iz središnje Bosne, zatim bosanske Krajine, Hercegovine, bosanske Posavine i najmanje iz istočne Bosne. Odredište njihova useljavanja uglavnom je bio Beograd, a naročito područje Vojvodine.

Na popisu 1948. u Crvenki je bilo popisano 232 Hrvata od ukupno 7.394 žitelja, kasnije 271 od ukupno 8.258 stanovnika. Godine 1971. bilo je već 310 Hrvata pa je za pretpostaviti da je bilo još doseljavanja, a to je bio i najveći

popisni skor. Deset godina kasnije, 1981., Hrvatima se izjasnilo 308 osoba (2,89% od ukupnog broja stanovnika), 1991. ih je bilo 228, 2002. 183, dok na posljednjem popisu, 2022., Hrvati ostaju desetakovani – popisano ih je samo 80.

Izgradnja crkve, župnici i pastoralna sjećanja

Župa u Crvenki utemeljena je 1896. Matice se vode od 1898. Crkva je izgrađena u neogotskom stilu 1896., a dvije godine kasnije posvećena Presvetom Srcu Isusovu, čestom patronu katoličkih zajednica (i u našim krajevima) u XIX. stoljeću. Kao liturgijski jezici u shematizmima spominju se mađarski i njemački, sve do 1968. godine, kada se dodaje i hrvatski. Njega su redovito u bogoslužjima primjenjivali župnici koji su uslijedili. Svi oni stanovali su u susjednom Krušćiću, te pastoralno pokrivali Crvenku, u davnija vremena i Sivac, a u Crvenki su služili dvojezične mise, na mađarskom i hrvatskom jeziku. To su (bili) **Antal Sörös**, **Béla Pesznyák** (1975. – 1979.), **László Pósa** (1979. – 1982.), **József Lajkó** (1982. – 1992.), **Károly Szabady** (1992. – 2000.), **Károly Vajda** (2000. – 2020.), **Tibor Zsúnyi** (2020. – 2025.) i sadašnji **Gábor Drobina** (od ljeta ove godine). Velečasni Pesznyák, danas umirovljeni župnik hrvatske katoličke župe u Missasugi – Hamiltonu, u Kanadi, pastoralno i dalje vrlo aktivan, sjeća se da je vjeronauk u Crvenki držao na hrvatskom jeziku, kako Hrvatima tako i Mađarima, iz razloga što je školska nastava bila na srpskom. Osim nedjeljom, kada je služio prvu misu u Sivcu, drugu u Crvenki i treću u Krušćiću, misa na hrvatskom u Crvenki bila je i ponedjeljkom.

»Od svih župa u kojima sam tada bio, neposredno nakon ređenja, Crvenka je bila najsiromašnija. U posjedu

je imala zemlje ispod tadašnjeg standarda. Crkva je bila u lošem stanju kada sam stigao, pa smo je sami izvana uredili. Danas je župna kuća prodana, a ranije je još jedna kuća u dvorištu nacionalizirana«, navodi on, potvrđujući da su župljani ugavnom bili članovi radničkih obitelji, te da su se od tada hrvatske obitelji koje je znao većinom iselile iz Crvenke.

Crvenačka crkva, nedavno rekonstruiranog krova, oplemenjuje strogi raspored ulica i regulacijskih ravni u ovom selu. Broj vjernika je danas mali, dominiraju Mađari, a Hrvati su, kao i do sada, u manjini. Nalaze se uglavnom u vjerski i nacionalno mješovitim brakovima ili iz njih potječu. Još uvijek crkvu pohađa nekoliko vjernika njemačkog podrijetla, a Njemica **Ingeborg Lihva**, udana za Splitsanina, duša je i srce ove male zajednice. U crkvi se redovito obavlja i bogoslužje za grkokatolike. Kuriozitet je činjenica da je nakon poslijeratnih odluka vlasti da se reformatska i evangelička crkva sruše, do 1992., crkva Srca Isusova bila jedina crkva u Crvenki, predstavljajući manjinu vjernika. Tada je, nakon početnog perioda pravoslavnih bogoslužja u katoličkoj crkvi, sagrađena i prva pravoslavna crkva u selu, posvećena sv. Savi.

Marko Tucakov

Svjesni svojih prava

Od 1968. do 1971. godine i među bačkim Hrvatima dolazi do gibanja. Obnovljena je javna proslava Dužijance (1968.) i Velikog prela (1970.), pokušano je osnivanje Pododbora Matice hrvatske, a kada je to osujećeno, osnovano je (1970.) Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Bunjevačko kolo« u Subotici. Karađorđevo (1971.) prekida sve. Proganjanja i ukidanja svega što je hrvatsko, iseljavanja, sudski procesi, nasilna asimilacija i represija u sljedećih dvadeset godina čine ovaj period u povijesti bačkih Hrvata jednim od najtežih. I »Bunjevačko kolo« je 1972. godine doživjelo raniju sudbinu brojnih hrvatskih društava i iz imena mu je brisan atribut »hrvatski«, te je sve do 1995. godine djelovalo pod imenom Kulturno-umjetničko društvo »Bunjevačko kolo«. Od 1995. djeluje pod imenom Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo«.

Počelo je! I Hrvati u Vojvodini imaju svoje novine, »Hrvatsku riječ«, imaju prve učenike koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, imaju Hrvatsko nacionalno vijeće i već brojne političke i kulturne udruge i druge oblike organiziranja i rada. To daje nadu da će i hrvatska nacionalna zajednica u Vojvodini ne samo opstati već da će živjeti slobodno i nesmetano.

(Naco Zelić)

Dan zahvale za ovogodišnji rod

U Vajskoj, selu u južnoj Bačkoj, svega sedam kilometara od granice sa Hrvatskom, u nedjelju je u župnoj Crkvi sv. Jurja služena svečana sveta misa zahvalnica za ovogodišnji rod. Misno slavlje je predvodio vlč. *Andrija Kopilović* iz Subotice, a među brojnim mještanima na svečanosti su bili prisutni predstavnici Veleposlanstva RH iz Beograda i Općine Bač. Župa u Vajskoj ove godine slavi 160. obljetnicu svojega postojanja. »Vajska danas ima oko 3.800 stanovnika. Najbrojniji su Srbi. Od katoličkog življa danas najviše ima Roma, a nekada je bilo Hrvata. U selu žive i Mađari, te u manjem broju Slovaci. Hrvati su u Vajskoj ostali zahvaljujući hrabrosti, ali je pitanje hoće li i opstati jer im se broj drastično smanjuje iseljavanjem mladih, te je u selu ostao samo stariji hrvatski živalj. Početak devedesetih je bio koban za Vajsku i ovu župu. Teško mi je govoriti o tome jer želim da se te rane zaborave, ali kao da opet tinja plamičak koji se još izgleda nije ugasio. Mi iz Crkve želimo stvoriti povjerenje među mještanima, a također svatko treba znati tko je i kome pripada. Ovaj Bački dekanat je na rubu svega. Mislim da su Vajska, Bođani, Bač, Plavna, Bačka Palanka, teška dijaspora i

da Crkva mora puno toga učiniti da se ljudi vrate korijenima kojima pripadaju. Strah i dalje postoji i ja ih kao svećenik nastojim hrabriti. Demokratska nam je vlast omogućila da sa satovima vjeronauka uđemo u školu i to je dobro. No, ima tu na samom terenu još puno problema jer je to sve u povojima. Imao sam u vezi toga i konflikt u školi« – kaže o stanju u Vajskoj mjesni župnik vlč. *Josip Kujundžić*.

(H.R.)

Tamburica obogaćena harmonikom

Ansambli »Ravnica«, koji od 1992. godine aktivno djeluje u Subotici i njenoj okolini, upravo je ovih dana objavio svoj debi-album. Radi se o CD-u naslovljenom »Što je ostalo«, na kom većinu skladbi potpisuju članovi ansambla, dok su za aranžmane zaduženi *Stipan i Nikola Jaramazović* i *Branko Ivanković Radaković*. Ni po glazbenom umijeću, ni po stručnosti ovi mladi ljudi ne bi se mogli svrstati u amatere, premda svaki od njih osim glazbe radi još nešto. U orkestru muzicira jedan apsolutno Glazbene akademije, dva studenta iste Akademije u Novome Sadu, a gotovo su svi članovi ansambla učenici nedavnog laureata zvanja »Počasni građanin Subotice«, maestra *Stipana Jaramazovića*, odnosno, prošli su kroz neki od njegovih brojnih tamburaških orkestara. Ansambli »Ravnica« sačinjavaju *Josip Francišković*, koji je prvi basprimaš i glavni pjevač, *Nikola Jaramazović* (koji nije zvanični član ansambla, ali je sudjelovao na svim snimcima na prvom nosaču zvuka svojih kolega i prijatelja), koji također svira basprim, *Mario Tikvicki* na drugom basprimu, koji ujedno svira i čelo, kontraš *Marinko Ivanković Radaković*, *Miroslav Kujundžić* na basu, te jedan raritet za tamburaški orkestar – harmonikaš (sic!) *Branko Ivanković Radaković*, koji rado, često i uspješno i sklada i piše aranžmane za skladbe ansambla.

(R. G. Tilly)

Posjet Pečuhu i hrvatskim institucijama

Delegacija hrvatske manjinske samouprave iz Segedina u sastavu predsjednik *Dušan Marjanović*, dopredsjednik *Saša Žuvela*, zastupnik *Eugen Hitri* i *Marija Rem* su 30. listopada posjetili grad Pečuh i tamošnje hrvatske institucije. U hrvatskom klubu »August Šenoa« je upriličen susret s vodstvom kluba i predstavnicima hrvatske manjinske samouprave iz Pečuha. U razgovoru s predsjednikom kluba *Mišom Hep* i predsjednikom hrvatske samouprave Pečuha *Ivicom Đurokom* izražena je spremnost za nastavak suradnje dvaju samouprava utemeljene i započete u proljeće ove godine. U popodnevnom satima delegaciju je primio i generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu *Ivan Bandić* kojem je uručena monografija grada Segedina »Light of Seged«. Od strane generalnog konzulata delegacija je darovana Vučedolskom glinenom golubicom iz klasičnog razdoblja Vučedolske kulture (2.800.-2.500. godina prije Krista). Od strane generalnog konzulata izražena je podrška nastojanjima samouprave na očuvanju i njegovanju hrvatske kulture i običaja te učenju hrvatskog jezika na prostoru županije Čongrad. Delegacija je obišla i spomen-kuću prve hrvatske škole u Pečuhu, te hrvatsko kazalište, gdje se informirala o radu i budućim projektima te institucije, te mogućnosti dovođenja ansambla u Segedin.

S. Ž.

UDRUŽENJE GRAĐANA

Urbani Šokci
Sombor

CENTAR ZA KULTURNI NASLJEDE

IZLOŽBA ETNO NAKITA

“Igra staklenih perli”

Petak, 14.11.

17:30 sati

Muzej podunavskih Švaba

Zmaj Jovina bb

HR RIJEČ

Nacionalni kviz za poticanje čitanja

Magdalena Kujundžić i Marija Kujundžić – finalistice iz Subotice

Danas, 14. studenoga, u podne se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu održava završna svečanost Nacionalnog kviza za poticanje čitanja Knjižnica grada Zagreba, u kojem su sudjelovali i učenici viših razreda subotičkih osnovnih škola *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* te *Vladimir Nazor* iz Đurđina i *Matija Gubec* iz Tavankuta.

Među stotinjak djece iz cijele Hrvatske nalaze se i učenice **Magdalena Kujundžić** (OŠ *Matko Vuković*) i **Marija Kujundžić** (OŠ *Ivan Milutinović*), finalistice iz Subotice.

Ovaj kviz u Subotici i okolici provela je Gradska knjižnica Subotica, s kojom su finalistice otputovale u Zagreb na trodnevnu čitateljsku avanturu. Planiran je i posjet sajmu knjiga *Interliber*.

Na završnoj svečanosti kviza s mladima će se družiti autori knjiga predstavljenih u kvizu, a svoje će recenzije navedenih naslova čitati djeca uključena u akciju »Riznica recenzija«, koja je nastala u okviru projekta »Ključ do znanja« zagrebačke knjižnice *Dugave*. Također, bit će organizirano javno izvlačenje i dodjela glavne i utješnih nagrada.

Za sve sudionike kviza u Subotici, koji je ove godine održan pod sloganom »Knjižničari – superjunaci«, Gradska knjižnica Subotica izvela je utješne nagrade. Dobitnici knjiga su:

1. **Sunčica Barbulović**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
2. **Sara Vukov**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
3. **Nika Marija Petrić**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
4. **Katarina Vukadinović**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
5. **Ivona Vuković**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
6. **Denis Kopilović**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
7. **Petra Temunović**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
8. **Matea Đukić**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
9. **Ina Bačlija**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
10. **Nikolina Kolar**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica

botica

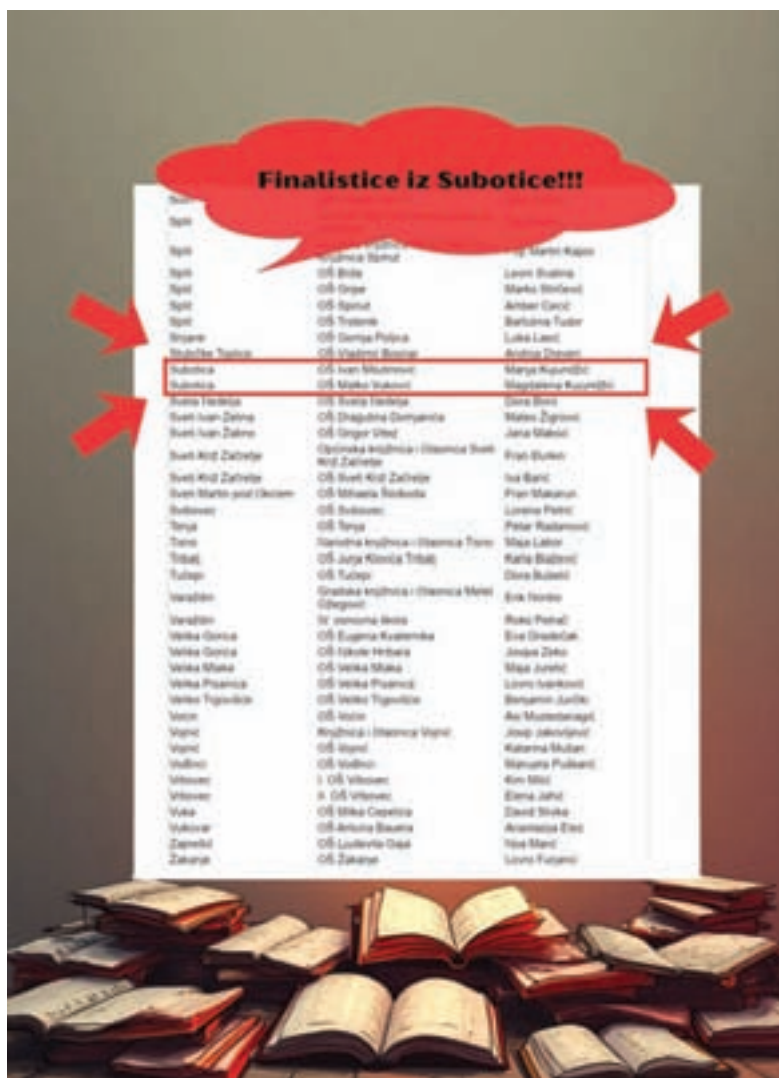
11. **Marko Mamužić**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
12. **David Tikvicki**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica

13. **Filip Šarčević**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
14. **Matej Vojnić Mijatov**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut

15. **Sofija Kovačević**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica

Višestruko je dobro čitati, a kako je subotičkim finalisticama bilo tijekom trodnevnog boravka u Zagrebu, pročitajte u idućem broju!

B. I.

Složi puzzle i upoznaj baštinu!

upoznati sa živom baštinom i živim praksama. Uz sliku svakog pojedinačnog običaja nalazi se kratak opis te QR kod preko kojeg se može više o njemu saznati.

Ova društvena igra uključuje najmlađe, ali i cijelu obitelj koja se može pridružiti u slaganju slika, a na ovaj zanimljiv način lako se može upoznati bogato kulturno naslijeđe Hrvata u Vojvodini.

Sadržaj je priredila vanjska suradnica Zavoda Katarina Čeliković, autor dizajna slagalice je Darko Vuković iz Novog Sada, a za tisak je zaslužan Jovsic Printing Centar iz Beograda.

Tiskanje puzzle omogućili su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama te Hrvatsko nacionalno vijeće.

Ako još niste imali priliku slagati ove puzzle, slobodno ih možete potražiti u vašim školskim i vrtičkim knjižnicama, a ako ih želite kupiti i nekom darovati, puzzle se mogu kupiti u Hrvatskoj čitaonici i Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata. Kada ih složite, onda se i upoznajte s ovim običajima, jer sigurno je netko iz tvoje obitelji bio *kraljica* ili *polivač*, pa istraži i tko je bio u vršidbi. *Majki* i *didi* ili baki i djedu će sigurno biti drago da se i ti interesiraš za ove običaje, a nagodinu se i sam/a možeš u to uključiti.

Prvu društvenu igru u hrvatskoj zajednici kojom se promovira nematerijalna kulturna baština u vidu slagalice objavili su u listopadu 2025. godine Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatska čitaonica Subotica u povodu 24. Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova u Subotici.

Puzzle, odnosno slagalice, pod naslovom *Složi puzzle i upoznaj baštinu!* nudi tri slike naivne slikarice Cilike Dulić Kasiba iz Subotice na kojima su prikazani običaji bunjevačkih *kraljica*, *polivača* i vršidbe – *dužijance*. Prva dva običaja imaju 96, a treći 24 elementa, a u lijepo dizajniranoj kutiji nalazi se i prateće pojašnjenje običaja sa slikama koje će igrače voditi u njihovu slaganju.

Nakladnici preko QR koda vode igrače na mrežnu stranicu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, na Registar nematerijalne kulturne baštine gdje se mogu

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35 m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici.
Kontakt telefon: 061/6767041.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14., stavak 8. i članka 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 10. 11. 2025. donijeto je rješenje pod brojem 004153634-2025-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje da nije potrebna procjena utjecaja na okoliš projekta: »Bunar B-10/IV na Vodozahvatu I«, na katastarskoj parceli br. 23868/12 k. o. Stari grad, Subotica, nositelja projekta JKP »Vodovod i kanalizacija« Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subotica.

Razlog za donošenje ove odluke je što je postupak procjene utjecaja na okoliš preventivna mjera zaštite okoliša kao i da se predmetni projekt planira u cilju unaprjeđenja i poboljšanja infrastrukture, koja sadrži razrađene mjere i uvjete zaštite za izvođenje objekata.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 18. 11. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Tko čeka dočeka

Tisuću boja Toscanne (III. dio)

Završetak zapisa o našem prekrasnom jesenskom putovanju najavila sam kao bajku, iako ni ovih nekoliko prethodnih dana nimalo ne odudara od toga.

rimskim ruševinama i radionicama alabastera, po kojem je i danas čuvena. Šetnja njezinim uskim kamenim ulicama vodi kroz vrijeme, od antičkih kapija do mirnih trgova

Kao u filmu

Pretposljednog dana željeli smo putovati pravim toskanskim cestama, preko brežuljaka, uz vinograde i maslinike, među čempresima i tujama, kroz mala i simpatična mjesta. Znali smo da trebamo pratiti pravac San Gimignano i Volterru jer su nam bili na popisu, ali kada smo tražili upute u navigaciji, ona nam je predlagala rute koje ne garantiraju željene predjele, pa smo planiranju ove rute posvetili malo više vremena uz pomoć umjetne inteligencije. I isplatilo se. Za sve zainteresirane, pratili smo sljedeće upute: Vinci – Empoli – Cartaldo – Pancole – San Gimignano – Fattoria San Donato – Volterra. Naravno, nismo uspjeli napraviti pauzu na svakoj navedenoj destinaciji, ali smo stali u Vinci, San Gimignano i Volterri.

Vinci smo odabrali jer je prekrasno mjesto u kojem je rođen **Leonardo da Vinci**. Stigli smo rano i odlučili posjetiti muzej *Leonarda da Vinci*, gdje se može vidjeti zbirka modela njegovih izuma, izrađenih prema originalnim crtežima, od letjelica i ratnih sprava do hidrauličnih i mehaničkih uređaja. Tu su i replike njegovih skica, makete, interaktivne instalacije i multimedijalne prezentacije koje prikazuju kako su njegovi izumi funkcionirali. Muzej, osim što pruža uvid u Leonardov genij kao umjetnika, znanstvenika i pronalazača, nudi i fantastičan pogled na toskanske pejzaže. U istom mjestu moguće je posjetiti i Leonardovu obiteljsku kuću, no mi nismo imali vremena zbog svega što nas je čekalo tog dana.

San Gimignano nas je potpuno oduševio svojim srednjovjekovnim šarmom i visokim kulama koje se uzdižu iznad brežuljkastog toskanskog krajolika. Prošetali smo njegovim starim kamenim ulicama i stigli do ruševina tvrđave Rocca di Montestaffoli, odakle se pruža predivan pogled na vinograde i maslinike. Na kraju smo uživali u čuvenom gelatu iz Gelaterije Dondoli, koje je prošle godine proglašeno najboljim na svijetu. Ja sam jela dva okusa, od kojih znam da je jedan bio od šafrana i pinjola, a drugog jednako neobičnog ne mogu se sjetiti, ali znam da zaista nikada prije nisam kušala ništa ukusnije.

Kraj ovog dana bio je rezerviran za Volterru. Volterra je šarmantan toskanski gradić smješten na brežuljku, okružen srednjovjekovnim zidinama i pogledima koji oduzimaju dah. Poznata je po svojim etrurskim korijenima,

gdje se još uvijek osjeća duh stare Toskane. Mi smo ovaj posjet završili kupnjom divnog domaćeg crvenog vina i odličnog maslinovog ulja.

Nagli prijelaz iz regije u regiju

Kako bih uspjela sve smjestiti u ovaj zapis, bez velikih prijelaza završavam naš toskanski dan iz bajke i započinem potpuno neplaniran posjet regiji Ligurijska i čuvenim Cinque Terre.

Cinque Terre nas je očaralo svojom dramatičnom obalom i šarenim kućicama koje se uzdižu iznad tirkiznog mora, a sve to pod zaštitom UNESCO-a. Prošetali smo strmim kamenitim stazama i obišli tri od pet sela – Riomaggiore, Manarola, Corniglia, Vernazza i Monterosso al Mare – koristeći vlak iz La Spezije, koji omogućuje brzu i udobnu povezanost sela. Svako selo ima svoj šarm, a pogled s litica oduzima dah. Pravo mediteransko čudo koje se pamti. Kuće su šarene poput bombona urezanih u litice ili poredanih na njima, a s njih se pruža pogled u beskrajno plavetnilo. Sjajno je što između sela postoje i šetnice, pa smo sretali mnogo pješaka. Dogovor je da ćemo i tu avanturu doživjeti za koju godinu. A preporučujem je i vama, baš kao i Toskanu, osobito u listopadu.

Gorana Koporan

Kraj kvalifikacija za SP u SAD-u, Meksiku i Kanadi

Bod za matematičku potvrdu

Hrvatska nogometna reprezentacija igrat će danas, u petak 14. studenoga u 20.45 sati, odlučujući susret protiv Farskih Otoka, najvećeg iznenađenja kvalifikacijske skupine L. *Vatreni* suvereno drže prvo mjesto sa 16 osvojenih bodova iz šest susreta uz impozantnu gol razliku 20:1 i bit će im dovoljan i bod kako bi i definitivno potvrdili plasman na predstojeće Svjetsko nogometno prvenstvo u SAD-u, Meksiku i Kanadi.

Uspješne kvalifikacije

Pod uvjetom da ne bude nikakvih neugodnih iznenađenja u duelima protiv Farskih Otoka i Crne Gore (ponedjeljak, 17. studenoga, 20.45), te prvi pratitelj Češka ne zabije više od 14 golova u susretu protiv Gibraltara (u slučaju poraza Hrvatske u oba navedena susreta), hrvatska sportska javnost očekuje »svjetsku promociju« već večeras. Bila bi to i najljepša »točka na i« ovih kvalifikacija, poslije duže vremena prvih u kojima, realno, niti u jednom trenutku plasman nije dolazio u pitanje. Momčad izbornika **Dalića** u potpunosti je opravdala status prvog favorita i renome brončane reprezentacije s prošlog SP-a u Kataru. Pogled na tablicu i retrospektiva svih do sada odigranih susreta (5 pobjeda i 1 remi protiv glavnog rivala Češke u gostima), zorno prikazuju kako je posao ovoga puta urađen bez bilo kakvih nepredviđenih manjkavosti. *Vatreni* su od starta bili na visini zadaće, pobjednički efikasni protiv

svakog suparnika u skupini, izuzev možda gostujućeg duela na Farskim Otocima (1:0). Ali u tom susretu je bilo važno samo pobijediti i osvojiti tri boda. Uz prikazanu uspješnost i mogućnost da se već prije posljednjeg kola osigura izravni plasman na SP, Hrvatska je u ovim kvalifikacijama pokazala i širinu igračkog kadra i potencijal s kojim se može računati u budućnosti. Lijepe su to i nada-sve ohrabrujuće činjenice pred treći u nizu Mundijal na kojem će igrati pod vodstvom izbornika Dalića. I, nemojmo nikako smetnuti s uma, golemi teret srebra i bronca s posljednja dva summita najboljih svjetskih reprezentacija.

Pripreme

Ukoliko, a svi očekuju posve sigurno, Hrvatska večeras i matematički osigura plasman, susretom protiv Crne Gore već započinju i svojevrsne pripreme za nastup na Svjetskom prvenstvu u SAD-u, Meksiku i Kanadi. Rasterećenost rezultatskim imperativom otvara mogućnost davanja prilike igračima koji su tijekom kvalifikacijskog ciklusa imali znatno manju minutažu, ali i šansu za nogo-

Rujevica

Hrvatska nogometna reprezentacija igrat će odlučujući susret protiv Farskih Otoka na stadionu Rujevica u Rijeci. Susret počinje u 20.45h.

metaše koji tek trebaju debitirati za *vatrene*. Konkretno, zbog toga i postoje tzv. pretpozivi i njihovo potencijalno aktiviranje, pa ne bi trebalo čuditi ukoliko sastav za Crnu Goru bude znato šarolikiji od svih dosadašnjih. Jer, nakon »kvalifikacijskih muka«, izbornika čekaju sljedeće. Odabrali 22 najbolja igrača koji će braniti boje Hrvatske na predstojećem Svjetskom prvenstvu. Ali, ni to neće biti baš lako. Zato će svaki predstojeći susret i serija budućih prijateljskih – kontrolnih susreta biti idealna prilika za formiranje glavnice budućeg SP popisa. Na radost i zadovoljstvo velike armije navijača, koja bi večeras trebala već početi slaviti.

D. P.

Foto: HINA/ Daniel KASAP

POGLED S TRIBINA

Modra kriza

Kada se dugo boravi u vodi ili na hladnoći, usta znaju pomodriti signalizirajući svojevrstu tjelesnu krizu. Na određeni metaforički način, s obzirom na boju dresova i poznati nadimak, nešto slično se događa zagrebačkom *Dinamu*. Dva vezana poraza protiv *Celte* (0:3) u Ligi Europe i *Istre* (1:2) u 1. HNL, stvorili su svojevrstu *modru* krizu i upalili sve alarme na Maksimiru. Momčad koja je na početku sezone u domaćem prvenstvu silovito krenula i jednakim pobjedničkim tempom nastavila i na prve dvije utakmice Lige Europe (pobjede protiv *Fenerbahçea* i *Maccabija*), upravo je remijem protiv *Malmöa* (3. kolo LE) počela »kašljati« na obje fronte. Uslijedio je šokantni gostujući poraz u Vinkovcima (zamjenski teren) protiv *Vukovara* (0:1) i samo trenutni rezultatski bljesak u derbiju protiv Rijeke (2:1). Čak je i *Hajduk* kiksao odigravši samo 0:0 u Koprivnici, pa su se *modri* približili na samo bod zaostatka. Ali... Slijede novi šokovi za sve navijače zagrebačkog kluba. Isprva totalna destrukcija protiv *Celte* (0:3) na Maksimiru i još bolnije, gostujući poraz protiv *Istre* u Puli (1:2). Voda je stigla do grla, baš u neposrednoj blizini mora i unatoč lijepom istarskom vremenu »usta su pomodрила«. Čelništvo *Dinamo* je (za sada) odlučilo i dalje dati podršku treneru *Kovačeviću*, a na njemu je

TENIS

Đoković osvojio 101. turnir

Pobjedom protiv **Lorenza Musettija** (4:6, 6:3, 7:5) u finalu ATP 250 turnira u Ateni, najboljoj tenisač svih vremena **Novak Đoković** stigao je do svoga 101.

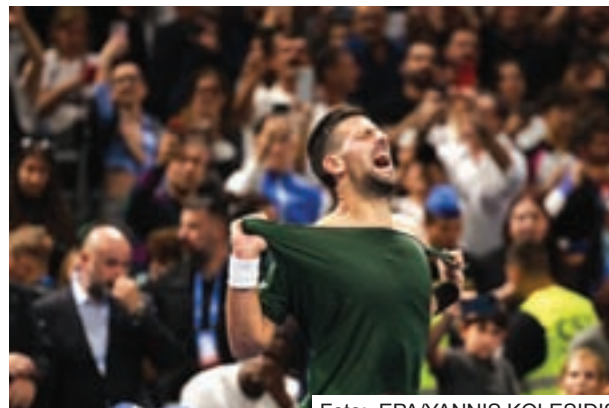

Foto: EPA/YANNIS KOLESIDIS

šampionskog naslova. Unatoč svojim veteranskim godinama (rođen 1987.), Nole i dalje ima snage odolijevati znatno mlađim rivalima i pomjerati rekordne granice.

Foto: HINA/ Lana SLIVAR DOMINIĆ

da tijekom reprezentativne stanke od dva tjedna uspije pokrpati rupe i podići tonući *modri* brod iznad opasnih dubina u kojima trenutačno tone. *Hajduk* je umakao na četiri boda, a slijedi i nadolazeći domaći (*Varaždin*) i europski (LOSC) testovi. Najskuplja momčad 1. HNL-a koja se ove sezone osjetno pojačala u svim linijama trebala bi opravdati uložena sredstva i povratkom u mirnu luku osigurati domaću ravnopravnu borbu s *Hajdukom* i prolazak u »europsko proljeće«. S aktualnim ili novim trenerom na svom čelu, ostaje nam vidjeti...

D. P.

Umotvorine

- * Prijatelj svih nije ničiji prijatelj.
- * Riječi su kao pčele – imaju med i žaoku.
- * Briga je često samo umišljeni problem.

Vicevi, šale...

- Dragi, pročitala sam da u Africi postoji neko pleme u kojem muževi mogu prodavati svoje žene.
- Da živimo tamo, bi li ti mene prodao?
- Ne bih, draga, ja bih tebe poklonio!
- Doktore, bole me leđa kad ujutro ustanem.
- Pa ustanite popodne!

Aforizmi

- * »Čovjek« je titula mnogo veća od doktorske, ministarske ili predsjedničke.
- * Ne trebate biti najbolji, već dati najbolje o sebe.
- * Postoje prilike i postoji vrijeme. Čekajući prilike, izgubimo vrijeme. Čekajući pravo vrijeme, izgubimo prilike.

Vremeplov – iz naše arhive

Sajam torti i kolača, Monoštor, 2015.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Šta najbrže raste

Jedna udovica otrnila tri kćerke, sve tri već bile cure za udaju. Ona bila tuđa nadničarka, a pojdu š njom i cure. Imali su samo kućicu i bašču, pa kad zima dojde i velike nadnice prođu, onda se zna šta je to bit siromak. Pet-šest bremeni kukurušnjaka u peć, mat skuva velik lonac gra, najviše obariti kompira, onako soparno, pa kriv i gotovo. Živili su siromaški, a sve lipo i pošteno.

Jedared mat bila nadničarka kod komšije kad su doneli graoricu pa će je obijati s vilama, ko kadgod kad se vršilo žito. Viče ona kćerke i dve dođu, a jedne nema. Mat nju viče imenom, a ono iz vojata momak otilazi kroz bašču pa kroz komšijsku avliju beži.

Šta će sad mat? Gomba se: oče, neće karat, oče, neće okaglijom. Misli se: lagano je upropastiti, al je teško odgojit čoveka. I najpotlam samo poviče:

– Pa do's već jedared?!

I ni rekla ništ za momka. Kad došli kući, ona za večeru skuvala kompira soparno, drvene tanjuriće za siniju, pa kaže da ima svega jedno jaje.

– Mile moje kćeri, jedno jaje za nas četir nije ništ. Eto, dobit će ga ona koja od vas pogodi šta najbrže raste na svetu.

Prva kaže:

– Mamo, ja sam vidila nešto u polju, skočilo i od ništ narasto mu dugačak rep.

– A, pa to je lisica.

Druga kaže:

– Ja sam vidila nešto u polju što je imalo kratak rep, a kad se podiglo, narasle mu uši ko ruka.

– Mila moja kćero, pa toje zec.

Ona što je pustila momka u vojat kaže:

– Najbrže raste sramota.

A mat:

– Jaje je tvoje.

Pa će svima kćerima:

– Nekate mi to donet u kuću, ono za dan naraste širom sveta, a ko se tim poljije, to otriše samo otarak na križu, onaj za smrt.

Pričala Kata Bunjevac, Novo Selo, r. 1890. g.

Zlatni prag, 1990.

Manje poznate riječi:

breme – snop

kompir – krumpir

soprano – posno, bez masti

graorica – krmna biljka poput djeteline, grahorica

obijati – lupati

vojat – klijet, stan; odvojena soba bračnoga para

gombat se – misliti se, dvoumiti se

najpotlam – naposljetku

sinija – nizak, okrugli stol

nekate – nemojte

otarak – ručnik

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Saradža i politika

Snuždit ja a faš Joza koda još više. A tako i vrime pravo da kažem. Napolju kiša, čas sipi čas ni. Dojadila već. Uvi godina baš i nisi za nikaki posov al uvek ti se nađe. Tio sam uvatit faša da mi pomogne orase lupat a kako vidim ništa od tog. Kako se kojeg uvatimo on pušljiv. Ako j svaki peti da valja i to j dobro. Prošle godine ji ni baš ni bilo a ove ko i ima al pušljivi. Odjedanput će faš: »Faše cigurno si čo šta j novo?«. »Kako ne b čo faše. Cigurno misliš nanu saradžu što j napala svinje u šume«, odgovaram. Potvrđiva faš da j to i nastavlja: »E moj faše zlo i naopako. Niki dan kod nas bio lugar Stipa. Znaš ga? Dada Adu mu znaš? Bio lugar. A i starog mu znaš? Tunu. Ta i on bio lugar. Pa ti se bar Tune moraš sićat. Od njeg ide da je zovu Lugarevi«. Odgovaram: »Ta kako ne b zno faše. Ta sa njegovim starim Tunom sam kadgod davno išo u fatove i konoplju. Al bome i mreže metat i bacnjarit smo znali it. Tuna bio rabadžija, vridan sam tako«. »E Stipa nadivanio baš svašta od te saradže što j napala svinje u šume. Afrička kuga se zove ta saradža. Kaže ni ni tako davno došla brodem iz afrike. I di ta dođe nemož joj stat na kraj. Kažu da joj nema lika«, objašnjava faš. Študiram da nas baš ništa ne može obić jel priskočit: »Faše, pa bila ta saradža i prošle godine a i prit-prošle. Blizu nas al fala Bogu ni kod nas. A znaš i sam kaka j ovo saradža. Mož bit da ne čekamo dugo da saradža dođe u selo. I eto nama, vlast će banit u selo pa nam pokupit svinje. A tu ti ko što znaš ide da se nosu sve svinje iz sela. Ne gledi se tu koje j zdravo svinjče a koje ima saradžu. Sve se lipo poubija i ko zna di završu. Dobiješ ti novce al kad ti štagod otraniš pa ti ode ni ti sve jedno. Došla mi u pamet Korona od nike godine. Nije baš isto ko ova saradža već napala čeljad. Još sam falilo da j prišla i na svinje. Onda j bilo isprva da skoro nema lika. Sam što s onda našli lik barem tako kažu. Al pravo da ti kažem komu š ti već i virovat«. Faš Jozi se vala spuzale čorape, namišća je pa će: »Imaš pravo faš Marne. I vamo još sam falilo da na ljude priđe. Kud bi onda. I niko se ne siti da napravi kaki lik protiv ove saradže. Sve to mene sumnjivo i ne ide na dobro. Za jedno ima a za drugo nema lik. Šta sve svit ne izmisli a za ovu saradžu se ne siti lik napraviti. Jel možda neće da napravi? Da ni moža da i tu kogod ima hasne od saradže faše?«. Zasukivam rukave: »Sve istina kako kažeš faše. Sve ti to ide ako čijigod budjelar ima korist. Taka politika. Eno gle po svitu. Same saradže od ratova. Ta ubedili nas još da j oružje lik. Ako ga imaš neće bit rata. I svit povirovo. Nema ko se ni do vašarit oružja. Nema ga dosta a ono rat digod se okreneš. Sve to politika. A ko j pobedio politiku faše? Ne mož joj ništa ko ovoj saradži. Na poslitku sam da kažem da cigurno ovo ni poslidnji put da će doć kaka saradža a da lika nema«.

U NEKOLIKO SLIKA

24. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Šokačko veče 2025.

Subota 22.11.2025.

Dom kulture u Sonti, u 19h
Bogat folklorni program i finale
natječaja „Za lipu rič...”

Ulaznica-donacija

HKPD „MATIJA GUBEC” RUMA

VAS POZIVA NA

KONCERT

POVODOM DANA DRUŠTVA

Velikog tamburaškog orkestra

i Folklornog sastava

Sa gostima

Muška pjevačka skupina „Zuce”

KUD „Vesela šokadija” Gundinci

15.

Novembar

Sa početkom u
20 časova

Velika sala
Kulturnog
centra u Rumi

REŽIJA:
Marjan Riš

Stipanova princeza

TEKST:
Marjan Riš

MINISTAR STIPAN - Darko Berati, MINISTAR ĐUKA - Srđan Matković
KRALJ PUSTINJE - Dušan Ivić, KRALJICA MAJKA - Julijana Lajić
PRINCEZA NADINA - Anđela Spasojević, KEMAL PAŠA - Zoltan Baka
LEJLA PAŠETA - Dajana Riš Đorđević, ŠEJLA PAŠETA - Snežana Vračarić
ZULEMA - Nada Tutnjević, AJŠA - Anđela Stantić, TELAL MUJO - Damir Horvatić
RUZMARIN - Stevan Kostić, TALIBAN - Luka Đorđević

23.11.2025. 19:30h

**Narodno kazalište Subotica
(scena Jadran)**

15.11.2025. 20h
Dom kulture, Sivac

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO
☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**
☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišati cijenu pretplate. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ
Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u
Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**
AD MS FIL Subotica
IBAN: **RS35325960160000218862**
NIU Hrvatska riječ
Preradovićeva TI, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«
Preradovićeva TI, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:
NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:
Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:
 Radio Marija Srbije
 Radio Maria play

www.radiomarija.rs

 @Radio.Marija.Srbije

 @radiomarijasrbije

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom 011 44 22 009

14. studenog
2025.

s početkom u 20 sati

Festival „Kulturna baština Bunjevaca bez granica“

HKC „Bunjevačko kolo“ Subotica

